

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wrocław, dnia 29 lipca 2024 r.

Poz. 4095

UCHWAŁA NR V/47/2024 RADY MIASTA BOLESŁAWIEC

z dnia 24 lipca 2024 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Bolesławiec na lata 2024-2027

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 609 i 721) oraz art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 oraz z 2023 r. poz. 951, 1688 i 1904) Rada Miasta Bolesławiec uchwala, co następuje:

- § 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Bolesławiec na lata 2024-2027 stanowiący załącznik do uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Bolesławiec.
- § 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.
- § 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta Bolesławiec:
Łukasz Jaźwiec

Załącznik do uchwały Nr V/47/2024
Rady Miasta Bolesławiec
z dnia 24 lipca 2024 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024-2027

OPRACOWANIE:
Muzeum Ceramiki w Bolesławcu
Anna Bober-Tubaj, Tadeusz Orawiec

BOLESŁAWIEC, listopad 2023 – kwiecień 2024 r.

SPIS TREŚCI

1. PODSTAWY PRAWNE I GŁÓWNE CELE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	3
2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	3
2.1. Ochrona zabytków wynikająca z prawa międzynarodowego.....	3
2.2. Uregulowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	4
2.3. Organy ochrony zabytków	7
2.4. Założenia polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	9
2.4.1. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030	9
2.4.2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026	11
2.5. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w wojewódzkich dokumentach strategicznych	12
2.5.1. Program opieki nad zabytkami Województwa Dolnośląskiego.....	12
2.5.2. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030.....	12
2.5.3. Program Regionalny „Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska na lata 2021–2027”	12
2.5.4. Polityka krajobrazowa województwa dolnośląskiego.....	14
3. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	14
3.1. Gminny program opieki nad zabytkami miasta Bolesławiec 2024-2027 a dokumenty programowe gminy	14
3.2. Ochrona zabytków miasta Bolesławiec - stan prawny.....	15
3.2.1. Rejestr zabytków.....	15
3.2.2. Zabytki ruchome w zbiorach muzealnych	18
3.2.3. System ochrony krajobrazu kulturowego miasta i gminy w dokumentach prawa miejscowego	18
3.2.4. Wojewódzka i gminna ewidencja zabytków.....	19
4. OCENA STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO ORAZ GŁÓWNE PROBLEMY ZWIĄZANE Z OPIEKĄ NAD ZABYTKAMI MIASTA	21
4.1. Ochrona krajobrazu kulturowego miasta	21
4.2. Ocena stanu zachowania obiektów zabytkowych	22
4.2.1. Przedsięwzięcia zrealizowane w ramach dokumentów strategicznych Gminy Miejskiej Bolesławiec	22
4.2.2. Prace remontowe i konserwatorskie obiektów zabytkowych przeprowadzone przy wykorzystaniu dotacji z budżetu gminy	24
5. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO MIASTA BOLESŁAWIEC	25
5.1. Szanse.....	25

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

5.2. Zagrożenia	26
6. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	26
6.1. Priorytety polityki gminnej związanej z ochroną zabytków.....	26
6.2. Planowana realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków w ramach dokumentów programowych Gminy Miejskiej Bolesławiec	27
6.3. Niematerialne Dziedzictwo Kulturowe na terenie miasta Bolesławca.....	31
7. FINANSOWANIE ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	37
7.1. Dofinansowanie zadań z programów rządowych z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, zarządzanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.....	37
7.2. Dofinansowanie z budżetu Samorządu Województwa Dolnośląskiego	39
7.3. Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego z funduszy Unii Europejskiej	40
7.4. Dotacje z budżetu gminy na realizację prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków	41
7.5. Ulgi podatkowe	42
8. MONITORING GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024-2027	42
TABELA 1	44
TABELA 2	48
TABELA 3	49
Tabela 4	54
Wykaz zabytków nieruchomych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Bolesławiec.	54
ZAŁĄCZNIK GRAFICZNY DO GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024-2027	

1. PODSTAWY PRAWNE I GŁÓWNE CELE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Bolesławiec 2024-2027 sporządzony został na podstawie *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23. lipca 2003 r.* (Dz. U. z 2022 r. poz. 840, z 2023 r. poz. 951, 1688, 1904), nakładającej obowiązek sporządzania programów opieki nad zabytkami przez samorządy zarówno wojewódzkie, jak i powiatowe oraz gminne. Zgodnie z artykułem 87 tejże ustawy, gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest przez Prezydenta Miasta na okres 4 lat i po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków podlega uchwaleniu przez Radę Miasta. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Prezydent Miasta co dwa lata sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia Radzie Miasta.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa zasadnicze cele programów opieki nad zabytkami. Są to:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Bolesławiec 2024-2027 przygotowany został w oparciu o metodologię zalecaną w *Poradniku metodycznym* opracowanym przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie (obecnie Narodowy Instytut Dziedzictwa), opublikowanym w *Kurierze Konserwatorskim* nr 3, 2009, s. 14-36.

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

2.1. Ochrona zabytków wynikająca z prawa międzynarodowego

Polska ratyfikowała szereg umów międzynarodowych i konwencji, wśród których znajdują się akta wyznaczające standardy ochrony dziedzictwa kulturowego zarówno europejskiego, jak i światowego. Są to:

- *Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego* wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz *Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego*, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz.U. z 1957 r. nr 46, poz. 212) oraz Drugi Protokół sporządzony w Hadze dnia

- 26 marca 1999 r. do *Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego*, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 248),
- *Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury* sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. (Dz.U. z 1974 r. nr 20, poz. 106),
  - *Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego*, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji. (Dz.U. z 1976 r. nr 32, poz. 190),
  - *Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy*, sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 210),
  - *Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego* (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz.U. z 1996 r. nr 120, poz. 564),
  - *Europejska Konwencja Krajobrazowa*, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz.U. z 2006 r. nr 14, poz. 98),
  - *Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz.U. z 2011 r. nr 172, poz. 1018),
  - *Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego*, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r. (Dz.U. z 2007 r., nr 215, poz. 1585).

2.2. Uregulowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Podstawę prawną działań z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego w Polsce stanowią dwie ustawy:

- *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.* (Dz. U. z 2022 r. poz. 840, z 2023 r. poz. 951, 1688, 1904) regulująca pojęcia zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, form ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, a także formy finansowania opieki nad zabytkami,
- *Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r.* (Dz.U. z 2024 r., poz. 609), zaliczająca sprawy z zakresu kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami do zadań własnych gminy jako jednostki samorządu terytorialnego najniższego szczebla.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozróżnia i określa znaczenie oraz zakres pojęć: „ochrona zabytków” i „opieka nad zabytkami”:

- ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu

wywozowi zabytków za granicę, kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska;

- opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Zgodnie z ustawą mianem „zabytek” określa się nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Określone zostały następujące rodzaje zabytków:

- zabytki nieruchome: krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, (zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe), cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji;
- zabytki ruchome: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne (zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery), wytwory techniki (zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej, charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki oraz dokumentujące poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego), materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, a także przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki archeologiczne: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Podstawa prawna określa następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków, znajdujących się na terenie danego województwa, prowadzony przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

Zgodnie z art. 9 ustawy do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu

bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków informację o wpisie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej nieruchomości, decyzja o wpisie do rejestru stanowi podstawę wpisu w katastrze nieruchomości. Informację o wpisie do rejestru zabytku nieruchomego ogłasza się również w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Zgodnie z art. 10 ustawy do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2021, poz. 56);

- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa:
forma ochrony przewidziana dla zabytków ruchomych o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego. Wpisanie zabytku na listę dokonywane jest z urzędu lub na wniosek właściciela, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, do którego kompetencji należy także prowadzenie listy;
- uznanie za Pomnik Historii:
forma ochrony przewidziana dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury, wprowadzana w drodze rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków;
- utworzenie parku kulturowego:
celem działania jest ochrona krajobrazu kulturowego oraz zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; podstawą jest uchwała rady gminy po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- objęcie ochroną poprzez ujęcie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy określaniu strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, planów ogólnych gmin, miejscowych planów odbudowy.

Prawne uregulowania zagadnień związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami wynikają ponadto z następujących aktów prawnych:

- *Ustawa Prawo budowlane* z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz. U. 2023 poz. 682),
- *Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* z dnia 25 października 1991 r. (Dz.U. 2023, poz. 1662),
- *Ustawa o gospodarce nieruchomościami* z dnia 21 sierpnia 1997 r. (Dz. U. 2023, poz. 334),
- *Ustawa Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. 2024, poz. 54),
- *Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* z dnia 27 marca 2003 r. (Dz.U. 2023, poz. 1688),
- *Ustawa o ochronie przyrody* z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2023, poz. 1336),
- *Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz.U. 2023, poz. 571).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach regulują:

- *Ustawa o muzeach* z dnia 21 listopada 1996 r. (Dz.U. 2022, poz. 385),
- *Ustawa o bibliotekach* z dnia 27 czerwca 1997 r. (Dz.U. 2022 poz. 2393).

Zasady ochrony zbiorów archiwalnych określają:

- *Ustawa o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach* z dnia 14 lipca 1983 r. (Dz.U. z 2020 poz. 164).

Podstawę opracowania stanowią ponadto:

- wykaz zabytków (dawne województwo jeleniogórskie, powiat bolesławiecki, miasto Bolesławiec) udostępniony na stronie bip Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu (<http://wosoz.ibip.wroc.pl/public/?id=92694>),
- materiały udostępnione przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Delegatura w Jeleniej Górze: karty ewidencyjne zabytków nieruchomych i ruchomych, karty ewidencyjne cmentarzy, ewidencje parkowe, karty Archeologicznego Zdjęcia Polski,
- Gmina Ewidencja Zabytków prowadzona przez Wydział Mienia i Gospodarki Przestrzennej Urzędu Miasta Bolesławiec,
- „Bolesławiec, woj. dolnośląskie. Studium ochrony wartości kulturowych” przygotowany przez pracowników Narodowego Instytutu Dziedzictwa Oddział Terenowy we Wrocławiu oraz pracowników Muzeum Ceramiki w Bolesławcu przy współpracy pracowników Wydziału Mienia i Gospodarki Przestrzennej Urzędu Miasta Bolesławiec.

2.3. Organy ochrony zabytków

Organami ochrony zabytków, zgodnie z art. 89 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, są:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

- a) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,
- b) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Generalny Konserwator Zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Do wykonywanych przez niego zadań należą w szczególności:

- opracowywanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz z koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,
- podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacją kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami,
- prowadzenie krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem,
- wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz przepisach odrębnych,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania oraz stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- sprawowanie nadzoru nad działalnością Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków;
- promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków,
- organizowanie szkoleń dla służb konserwatorskich,
- organizowanie konkursów promujących opiekę nad zabytkami, w tym przyznawanie wyróżnień, nagród pieniężnych lub rzeczowych,
- opiniowanie wniosków o nadanie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”,
- współpraca z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków,
- organizowanie szkoleń w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- podejmowanie działań dotyczących troski o zabytki związane z historią Polski, pozostające poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Do zadań wykonywanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków należą w szczególności:

- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,
- wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,

- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów;
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach realizacji polityki Rady Ministrów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa Główna Komisja Konserwatorska jako organ opiniodawczy do spraw działań konserwatorskich podejmowanych przy zabytkach. Przy Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków działa Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniodawczy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2.4. Założenia polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Ochrona dziedzictwa kulturowego jest konstytucyjnym obowiązkiem Państwa na mocy art. 5 i 6. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78 poz. 483). Zabytki i ich wartości niematerialne są dobrem wspólnym, a obowiązek dbania o nie wynika z art. 82 Konstytucji. Główną rolą Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest opracowanie systemu legislacyjnego i organizacyjnego, obejmującego zakres działań i kompetencje instytucji odpowiedzialnych za ochronę dóbr kultury, a także strategii i organizacji ochrony dziedzictwa kulturowego.

2.4.1. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 jest jednym z dokumentów rozwijających założenia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) w obszarze „Kapitał ludzki i społeczny”. Jednym z celów strategicznych jest *Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury*.

Fundamentalnym warunkiem umożliwiającym aktywne uczestnictwo w kulturze jest dostępność szeroko rozumianego dziedzictwa. Z jednej strony, dziedzictwo to wymaga odpowiedniej ochrony i zachowania, z drugiej zaś stanowi potencjał, który należy efektywnie wykorzystać na potrzeby budowania kapitału społecznego, poczucia tożsamości i wspólnoty, a także wzrostu ekonomicznego, m.in. przez różnorodne inwestycje w jego elementy: dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocję dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz uznanego przez Prezydenta RP za Pomniki Historii, a także rozwój turystyki kulturowej przy wykorzystaniu idei Europejskich Szlaków Kulturowych.

Do kluczowych zadań należą:

1. Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, w którego skład wchodzi:
  - szkolenia dla JST, w tym pracowników merytorycznych, w zakresie zarządzania dziedzictwem, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego,
  - budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa na poziomach lokalnym, regionalnym i centralnym realizowane przez rozbudowę portalu internetowego, którego celem jest dostarczenie samorządom gminnym fachowej wiedzy i informacji nt. dziedzictwa, jego ochrony oraz możliwości jego wykorzystania dla dobra gminy,
  - konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrożenie programu opieki nad zabytkami, mający na celu promocję i upowszechnianie najlepszych wzorców, przede wszystkim w zakresie opracowywania i wdrażania gminnych programów opieki nad zabytkami, rozumianych jako dokumenty strategiczne w kontekście ochrony i zarządzania dziedzictwem i krajobrazem kulturowym oraz kształtowania ładu przestrzennego przez samorząd lokalny;
2. Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa, w ramach którego przewidziano następujące działania:
  - kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, mająca budować świadomość społeczną w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego i przywracania ładu przestrzennego oraz profilaktyki i ochrony dziedzictwa przed działaniami przestępczymi (m.in. wandalizmem, dewastacją, nielegalną rozbiórką zabytkowej architektury, grabieżą stanowisk archeologicznych, kradzieżą i przemytem zabytków ruchomych),
  - tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, mające na celu tworzenie nowych, bardziej zróżnicowanych materiałów edukacyjnych dla szkół oraz prowadzenie warsztatów edukacyjnych dla młodzieży,
  - tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami, w ramach którego powstanie Program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kultury.

Dokument kładzie też nacisk na wykorzystanie nowych technologii w kulturze, sztuce i branżach kreatywnych. Przyjęto w nim, że digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie zbiorów dziedzictwa kulturowego za pomocą Internetu należą do grupy najważniejszych przedsięwzięć prowadzących do rozwoju kultury cyfrowej w Polsce. Szczególnie istotne dla tej koncepcji ma być podnoszenie kompetencji cyfrowych kadr instytucji kultury i archiwów, unowocześnianie usług wraz z wzmacnianiem ich zaplecza technologicznego oraz upowszechnianie rozwiązań cyfrowych wśród instytucji kultury zlokalizowanych poza obszarem działalności ośrodków wiodących.

2.4.2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026

Program jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zainicjowanym i opracowanym przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Jego zadaniem jest realizacja przepisu art. 84 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. zapewnienie efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii. Najważniejsze cele programu to:

1. Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:
  - model i system wartościowania zabytków,
  - plany zarządzania dla pomników historii,
  - wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych,
  - system bezpieczeństwa zabytków,
  - projektowanie konserwatorskie.
2. Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:
  - cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków,
  - opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.
3. Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:
  - wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+),
  - digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego,
  - rozwój portalu zabytek.pl.
4. Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:
  - włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach,
  - kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego,
  - wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.
5. Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:
  - wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami,
  - warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich,
  - wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych,
  - inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

2.5. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w wojewódzkich dokumentach strategicznych

2.5.1. Program opieki nad zabytkami Województwa Dolnośląskiego

Program opieki nad zabytkami Województwa Dolnośląskiego obejmujący lata 2021-2024, został przyjęty przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego Uchwałą Nr XXXIV/686/21 z 24 czerwca 2021 roku. Celem opracowanego przez zespół autorski Instytutu Rozwoju Terytorialnego programu wojewódzkiego jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych dla realizacji zadań w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami zgodnie z kompetencjami samorządu województwa dolnośląskiego. Podstawowym działaniem prowadzonym przez samorząd województwa dolnośląskiego związanym z ochroną zabytków jest udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach oraz na wyposażenie zabytków w systemy przeciwwłamaniowe i przeciwpożarowe. W wypadku Bolesławca może to być jedno ze źródeł finansowania prac zabezpieczających i remontowo-konserwatorskich przy zabytkach. Bazylika Mniejsza pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Mikołaja została w programie wymieniona wśród zabytków o wartościach ponadregionalnych. Samorząd wojewódzki jest właścicielem obiektów zabytkowych w zespole Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych.

2.5.2. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

W *Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030* za jeden z celów strategicznych uznano odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego (cel 4). Jednym z celów operacyjnych do tego prowadzących jest ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego. Cele te planuje się osiągnąć poprzez wsparcie przedsięwzięć służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego w regionie, wspieranie i udostępnianie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego i jego promocji oraz wsparcie zagospodarowywania i udostępnienia na cele turystyki lub kultury najważniejszych obiektów zabytkowych oraz miejsc historycznych o znaczeniu ponadregionalnym.

2.5.3. Program Regionalny „Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska na lata 2021–2027”

Środki z UE udostępniane w ramach *Programu Regionalnego „Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska na lata 2021–2027”* są przeznaczone na inwestycje w licznych obszarach życia społeczno-gospodarczego regionu dolnośląskiego, w tym projekty infrastrukturalne, przedsiębiorczość, edukację, ochronę zdrowia, środowisko czy przeciwdziałanie wkluczeniom społecznym. Aby realizowane przedsięwzięcia zostały objęte dofinansowaniem, muszą się wpisywać w jeden z ustalonych celów wspólnej polityki. Należą do nich „Bardziej inteligentna Europa”, „Lepiej połączona Europa”, „Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa”, „Europa bliżej obywateli” oraz „Europa o silniejszych wymiarze społecznym”. Sam program jest finansowany z trzech funduszy: Europejskiego Funduszu

Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+) oraz Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST). Obejmuje on 12 priorytetów:

- FEDS.01. Fundusze Europejskie na rzecz przedsiębiorczego Dolnego Śląska,
- FEDS.02. Fundusze Europejskie na rzecz środowiska na Dolnym Śląsku,
- FEDS.03. Fundusze Europejskie na rzecz mobilności miejskiej Dolnego Śląska,
- FEDS.04. Fundusze Europejskie na rzecz mobilności Dolnego Śląska,
- FEDS.05. Fundusze Europejskie na rzecz zrównoważonego rozwoju społecznego na Dolnym Śląsku,
- FEDS.06. Fundusze Europejskie bliżej mieszkańców Dolnego Śląska,
- FEDS.07. Fundusze Europejskie na rzecz rynku pracy i włączenia społecznego na Dolnym Śląsku,
- FEDS.08. Fundusze Europejskie dla edukacji na Dolnym Śląsku,
- FEDS.09. Fundusze Europejskie na rzecz transformacji obszarów górniczych na Dolnym Śląsku,
- FEDS.10. Pomoc techniczna EFRR,
- FEDS.11. Pomoc techniczna EFS+,
- FEDS.12. Pomoc techniczna FST.

Z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego najistotniejszy jest priorytet FEDS.05 i wyodrębnione w niej działanie FEDS.05.02 Kultura i turystyka, wypełniający cel szczegółowy - Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. Działanie to zakłada wspieranie przedsięwzięć związanych z:

- rozbudową oraz przebudową infrastruktury instytucji kultury o znaczeniu regionalnym, prowadzonych lub współprowadzonych przez samorząd województwa (wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia), które będą miały na celu m.in. rewitalizację zabytkowych przestrzeni oraz modernizację obiektów w celu uzyskania niższej energochłonności oraz zwiększenia dostępności obiektów oraz umożliwienia pełnienia przez nie nowych funkcji na rzecz lokalnej społeczności, w tym osób ze szczególnymi potrzebami,
- tworzeniem i odnawianiem szlaków rowerowych oraz ich kompleksowym oznakowaniem znakami drogowymi,
- realizacją infrastruktury towarzyszącej szlakom rowerowym (m.in. miejsca obsługi rowerzystów, parkingi rowerowe, ciągi komunikacyjne, tablice informacyjne, wiaty z miejscem do odpoczynku i grillowania), a także elementów małej architektury (m.in. ławki, kosze na śmieci, elementy placów zabaw) i elementów infrastruktury drogowej,
- zagospodarowaniem szlaków kajakowych poprzez stworzenie publicznej infrastruktury turystycznej (m.in. przystanie kajakowe, przystanki kajakowe, przenoski, pomosty, stacje) wraz z niezbędną infrastrukturą (m.in. toalety, parkingi rowerowe, ciągi komunikacyjne, zejścia ułatwiające dostęp do miejsc wodowania

- kajaków, suszarki na kajaki, wiaty z miejscem do odpoczynku i grillowania) a także elementami małej architektury (m.in. ławki, kosze na śmieci, elementy placów zabaw),
- kompleksowym oznakowaniem szlaków kajakowych znakami wodnymi oraz lądowymi,
  - realizacją elementów infrastruktury drogowej.

2.5.4. Polityka krajobrazowa województwa dolnośląskiego.

Na podstawie art. 38b ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity, Dz. U. z 2022, poz. 503) Zarząd Województwa Dolnośląskiego zlecił sporządzenie projektu audytu krajobrazowego dla województwa dolnośląskiego. Szczegółowe wytyczne do sporządzenia audytu określone zostały w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. z 2019, poz. 394). Polityka krajobrazowa województwa dolnośląskiego ma być narzędziem wspierającym prowadzenie polityki krajobrazowej w województwie. Jej celem jest identyfikacja, charakterystyka i ocena krajobrazów, ochrona i zarządzanie zasobami krajobrazowymi oraz wzmocnienie systemu ochrony obszarów przyrodniczych.

3. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

3.1. Gminny program opieki nad zabytkami miasta Bolesławiec 2024-2027 a dokumenty programowe gminy

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Bolesławiec 2024-2027 zgodny jest z dokumentami gminnymi o charakterze strategicznym:

- *Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego południowej i zachodniej części Dolnego Śląska, zwaną „Strategią Rozwoju Sudety 2030”* przyjętą uchwałą nr LV/535/2018 Rady Miasta Bolesławiec z dnia 31 października 2018 r. W ramach celu strategicznego 4., w priorytecie 4.2. Ochrona, rewitalizacja i udostępnianie walorów kulturowych, ujęto w niej m.in. następujące rodzaje przedsięwzięć strategicznych: rewitalizację zabytkowych układów urbanistycznych, założeń uzdrowiskowych oraz rewaloryzację obiektów zabytkowych, modernizację infrastruktury instytucji kultury i muzeów (zwiększenie bezpieczeństwa i dostępności do zasobów dziedzictwa kulturowego) oraz wsparcie działań z zakresu kultury budujących lub wzmacniających wspólną tożsamość terytorium Porozumienia Sudety 2030,
- rekomendacjami w zakresie wzmocnienia historycznego krajobrazu miejskiego Bolesławca, opracowanymi w ramach projektu *„Revival! – Rewitalizacja historycznych miast Dolnego Śląska i Saksonii”*, realizowanego w latach 2018-2020,
- *Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Miejskiej Bolesławiec* wprowadzonym uchwałą nr XXVIII/290/2016 Rady Miasta Bolesławiec w dniu 28 września 2016 r.,
- *Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Miejskiej Bolesławiec na lata 2019-2028*,

- *Zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bolesławiec* przyjętą uchwałą nr XLVI/471/2018 Rady Miasta Bolesławiec z dnia 28 marca 2018 r.,
- miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- *Studium ochrony wartości kulturowych miasta Bolesławiec*, opracowanym w 2022 r. przez specjalistów z Narodowego Instytutu Dziedzictwa Oddział Terenowy we Wrocławiu oraz Muzeum Ceramiki w Bolesławcu.

3.2. Ochrona zabytków miasta Bolesławiec - stan prawny

3.2.1. Rejestr zabytków

Rejestr zabytków prowadzony jest przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Jeleniej Górze. *Obwieszczenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 26 listopada 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków* (Dz.U. 2021 poz. 81) określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań (określonych w *Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*) przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, robót budowlanych w otoczeniu zabytku, badań archeologicznych, poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych. Rozporządzenie ponadto określa wymagane kwalifikacje, jakie powinny posiadać osoby uprawnione do prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich, badań architektonicznych lub badań archeologicznych; dodatkowe wymagania, jakie powinny spełniać osoby kierujące robotami budowlanymi; sposób potwierdzania posiadanych kwalifikacji i dodatkowych wymagań; standardy dotyczące dokumentacji prowadzonych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków, a także prowadzonych badań archeologicznych.

Zabytki miasta Bolesławiec ujęte zostały w następujących rejestrach:

- Rejestr zabytków nieruchomych, który obejmuje 1 układ urbanistyczny oraz 52 zespołów i obiektów (**Tabela 1**),
- Rejestr zabytków ruchomych, który obejmuje łącznie 182 obiekty (**Tabela 2**),

- Rejestr zabytków archeologicznych, który obejmuje 63 stanowiska (**Tabela 3**).

Do rejestru zabytków nie wpisuje się zabytków wpisanych do inwentarza muzeum lub wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego. Muzea stanowią najważniejszą formę organizacyjną opieki nad zabytkami ruchomymi. W Bolesławcu działa samorządowe Muzeum Ceramiki, które do 2022 r. posiadało dwa działy: Dział Ceramiki przy ul. Mickiewicza 13 i Dział Historii Miasta przy ul. Kutuzowa 14. W 2023 r. Dział Historii Miasta został przekształcony w Centrum Dawnych Technik Garncarskich, a w 2024 r. otwarto nową siedzibę muzeum w pałacu Pücklera przy ul. Zgorzeleckiej 28/29.

Rejestr zabytków nieruchomych

Z obszaru miasta Bolesławiec żaden obiekt nie został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO, jak również nie został uznany przez Prezydenta RP za Pomnik Historii.

Spośród założeń urbanistycznych w Bolesławcu ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków objęto układ urbanistyczny ośrodka miejskiego, a mianowicie historyczne centrum miasta. W rejestrze zabytków ujęto także zespół średniowiecznych murów obronnych oraz zespół przemysłowej architektury d. zakładów włókienniczych „Concordia” z 2. poł. XIX w. Ochroną objęto także trzy XIX-wieczne założenia parkowe: miejskie planty, park przy dawnym gimnazjum przy ul. Sądowej oraz park przy pałacyku Pücklera przy ul. Zgorzeleckiej.

Do najcenniejszych obiektów architektonicznych, znajdujących się obecnie w rejestrze zabytków, należą miejskie kościoły: Bazylika Mniejsza pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Mikołaja przy ul. Kościelnej, pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy (dawny kościół ewangelicki) przy Placu Zamkowym i pw. Matki Bożej Różańcowej przy ul. Ceramicznej. Ujęto w nim także dawne obiekty municypalne: ratusz, baszty z systemu murów obronnych (objęte indywidualną ochroną), dawne zakłady kąpielowe, gmach dawnego gimnazjum, budynek teatru, budynek pałacu Pücklera, adaptowany obecnie na nową siedzibę Muzeum Ceramiki oraz budynek Działu Historii Miasta bolesławieckiego muzeum, przekształcony w Centrum Dawnych Technik Garncarskich. Tą formą ochrony objęto także nowożytny i XIX-wieczny kamienice miejskie, głównie z obszaru stanowiącego historyczne centrum miasta.

Wśród obiektów wpisanych do rejestru zabytków z obszaru miasta Bolesławiec przeważają budynki o funkcji mieszkalnej, obiekty sakralne oraz użyteczności publicznej. Nie funkcjonują w nim obiekty nieistniejące.

Analiza tkanki zabytkowej miasta wskazuje, że w różnych jego częściach znajdują się inne obiekty, zespoły architektoniczne oraz założenia parkowe, które kwalifikują się do objęcia ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków ze względu na unikatowe walory historyczne lub artystyczne.

Pierwsze studium historyczne, jakie powstało dla miasta, wykonane zostało w 1953 r. na potrzeby projektu odbudowy historycznego centrum (*Studium historyczne do odbudowy Ośrodka Historycznego w Bolesławcu*, oprac.: Wojciech Gluziński, Mieczysław Zlat, Józef Piątek, Wrocław 1953, mpis w archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków we Wrocławiu / Narodowy Instytut Muzealnictwa Oddział we Wrocławiu). Studium

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

to obecnie posiada jedynie wartość archiwalną i ikonograficzną, poza tym dotyczy najstarszej części miasta. Większość obiektów posiada karty ewidencyjne zabytku (część z nich jest nieaktualna) w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu Delegatura w Jeleniej Górze.

W 2022 r. zespół specjalistów z Narodowego Instytutu Dziedzictwa Oddział Terenowy we Wrocławiu i z Muzeum Ceramiki w Bolesławcu przy współpracy pracowników Wydziału Mienia i Gospodarki Przestrzennej Urzędu Miasta Bolesławiec opracowali 10-tomowe *Studium ochrony wartości kulturowych miasta Bolesławiec*. Zawiera ono uwarunkowania prawne ochrony zabytków obowiązujące na obszarze Bolesławca, kalendarium historii miasta, analizę historycznego układu przestrzennego i powiązaną z nim analizę struktury urbanistycznej oraz ocenę stanu jej zachowania. Omówiono w nim ponadto rejestr zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych, wojewódzką ewidencję zabytków nieruchomych i archeologicznych oraz gminną ewidencję zabytków nieruchomych i archeologicznych. W studium opracowano także wytyczne do ochrony elementów układu przestrzennego posiadających wartości zabytkowe dla całego obszaru miasta oraz zalecenia proponowane do stosowania w obrębie stref ochrony konserwatorskiej.

Rejestr zabytków ruchomych

Do rejestru zabytków ruchomych województwa dolnośląskiego zostało wpisane wyposażenie zabytkowych miejskich świątyń: Bazyliki Mniejszej pw. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja (wraz z sakramentarium), kościoła pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy i kościoła pw. Matki Bożej Różańcowej. Zabytki te stanowią własność gmin wyznaniowych. Ochroną prawną przez wpis do rejestru zabytków objęto ponadto jeden pomnik, stanowiący własność miejską – pomnik Michaiła Kutuzowa, stojący na plantach miejskich przy ul. Bolesława Kubika.

Wojewódzki rejestr zabytków ruchomych. Miasto Bolesławiec	
Liczba obiektów, w tym:	182
Wyposażenie świątyń	181
Kolekcje	0
Pomniki	1

Rejestr zabytków archeologicznych

Do rejestru zabytków archeologicznych w granicach administracyjnych miasta Bolesławiec wpisanych zostało 63 stanowiska. Rozlokowane są one na terenie całego miasta, ale ich skupienie występuje:

- na obszarze historycznego centrum, opisanego granicami średniowiecznych murów obronnych (obecnie strefa ścisłego nadzoru archeologicznego sięga 150 m od murów obronnych),
- na obszarze południowego przedmieścia (tzw. Mikołajskiego), gdzie znajdowała się XIII-wieczna osada kopaczy złota,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

- na pn. i pn.-wsch. obrzeżach miasta (gdzie prawdopodobnie zlokalizowane były wczesnośredniowieczne grodziska, strzegące przeprawy przez Bóbr);
- w lesie na pd. od miasta, gdzie znajdowały się stanowiska wydobywania złota.

Zakres chronologiczny stanowisk określa się od pradziejów po XVII wiek (garncarnia przy ul. Piaskowej). Datowanie odbywa się na podstawie materiału znalezionej w obrębie stanowiska.

3.2.2. Zabytki ruchome w zbiorach muzealnych

Muzeum Ceramiki działa w Bolesławcu od początku lat pięćdziesiątych XX w. i jest jedyną instytucją muzealną w mieście. Jest to samorządowa instytucja kultury dofinansowywana z budżetu miasta Bolesławiec. Kontynuuje tradycje przedwojennego Muzeum Miejskiego w Bolesławcu, założonego w 1908 r., choć nie posiada żadnych zbiorów przedwojennych.

Muzealia i depozyty w zbiorach Muzeum Ceramiki (według dyscyplin, zgodnie z wykazami GUS, stan na dzień 31 grudnia 2023 r.)		
Dyscyplina	Muzealia	Depozyty
Ogółem	9022	323
Sztuka	6252	0
Artefakty kulturowe	1060	323
Dokumenty drukowane	1579	0
Dokumenty pisane ręcznie lub maszynowo	131	0

3.2.3. System ochrony krajobrazu kulturowego miasta i gminy w dokumentach prawa miejscowego

W przyjętej dnia 28 marca 2018 r *Zmianie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bolesławiec* wyznaczone zostały następujące instrumenty:

- Rejestr zabytków,
- Ewidencja dóbr kultury,
- Zapisy regulacyjne dotyczące polityki przestrzennej wobec środowiska kulturowego, wprowadzone do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym ustalenia dotyczące stref ochrony konserwatorskiej.

Opracowany został system stref ochrony konserwatorskiej. Dla uzyskania mocy prawnej strefy ochrony wymagają uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów objętych ochroną konserwatorską. Plany miejscowe wyznaczają dla stref zarówno ogólne zasady ochrony, jak również zasady szczegółowe odrębne dla każdej z nich.

- Instrumenty urbanistyki operacyjnej (m.in. plany działań dotyczące rewitalizacji lub rehabilitacji obszarów, w których zadania w zakresie ochrony wartości dziedzictwa kultury powinny być wiodącymi problemami gospodarki przestrzennej, programy i strategie rewitalizacji).
Ustalone zostały podstawowe zasady rozwoju przestrzennego miasta, dotyczące działań w zakresie ochrony, rewitalizacji i kreacji wartości kulturowych; wyznaczono obszary wymagające rewitalizacji (rehabilitacji i przekształceń istniejącego stanu zagospodarowania); uznano priorytetowe znaczenie ochrony historycznego układu urbanistycznego i rewitalizacji obszaru centrum miasta oraz zabytkowych terenów zielonych.
- Zapisy (oraz ich skutki prawne i ekonomiczne) odnoszące się do ochrony wartości środowiska kulturowego, wprowadzane do innych polityk przestrzennych.
Zapisy regulujące politykę miasta dotyczącą przestrzeni kulturowej konsekwentnie wprowadzane są w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z artykułem 22 *Ustawy o ochronie zabytków* projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego są uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

3.2.4. Wojewódzka i gminna ewidencja zabytków

Na mocy art. 21 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* „ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”. Obowiązek prowadzenia wojewódzkiej ewidencji zabytków (nieruchomych, archeologicznych i ruchomych) spoczywa na Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków. Ewidencja ta ma być prowadzona w formie kart ewidencyjnych zabytków.

Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

Gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy prowadzi Prezydent Miasta. Zakres merytoryczny wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków określa *rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2021 poz. 56)*.

W rozporządzeniu zostały określone wzory kart ewidencji krajowej i wojewódzkiej oraz kart adresowych gminnej ewidencji zabytków. Określono ponadto dane, jakie powinny być ujęte w kartach zarówno ewidencyjnych, jak i adresowych.

Ustawa określa, jakie zabytki winny być ujęte w gminnej ewidencji zabytków:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków,
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,

- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Prezydenta Miasta w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Gminna ewidencja zabytków nie powinna być dokumentem zamkniętym, winna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami, którego stanowi podstawę.

Ewidencja gminna winna podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m.in. na:

- wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji etc.), w oparciu o dane dostarczane z WUOZ Delegatura w Jeleniej Górze;
- uzupełnieniu o zmiany stanu prawnego (wpis obiektu do rejestru zabytków);
- aktualizacji danych zgodnie z najnowszym stanem badań;
- uzupełnieniu i weryfikacji wykazu stanowisk archeologicznych.

Wojewódzki Konserwator Zabytków ma obowiązek powiadamiania władz gminy o założeniu karty ewidencyjnej zabytku i wprowadzeniu tym samym nowego obiektu do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Na tej podstawie Prezydent Miasta uzupełnia gminną ewidencję zabytków.

Zgodnie z ust. 3 artykułu 39 *ustawy Prawo budowlane* z dnia 7 lipca 1994 r. w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Gminna ewidencja zabytków – zabytki nieruchome

Lista obiektów tworzących gminną ewidencję zabytków miasta Bolesławiec została przygotowana na zlecenie Urzędu Miasta Bolesławiec w 2007 r. i poddana aktualizacji w 2016 r. (**Tabela 4**). Obecnie obejmuje 668 obiektów, włącznie z zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków. Zgodnie z zaleceniami „Studium Ochrony Wartości Kulturowych” w wykazie zaktualizowano nazwy obiektów, datę ich powstania oraz adres, a także uzupełniono nową treść kart adresowych zabytków. Zgodnie z Zarządzeniem nr 70/2024 Prezydenta Miasta Bolesławiec z dn. 15 marca 2024 r. w sprawie wyłączenia kart adresowych zabytków z Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Bolesławiec – wyłączonych zostało 33 obiekty. W oparciu o opinię WKZ do wykazu dołączono natomiast budynek mieszkalny w typie willi zlokalizowany przy ul. Hutniczej 5 (karta GEZ nr 191), który wpisany jest do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków – karta WEZ nr 1995. Zaktualizowana wersja Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Bolesławiec po pozytywnym zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w dn. 28.03.2024 r. została przyjęta Zarządzeniem Prezydenta Miasta Bolesławca nr 99/2024 z dnia 22 kwietnia 2024 r.

Istnieje potrzeba kontynuacja procesu zmian GEZ i WEZ, ponieważ weryfikacja ujętych w nich obiektów, dokonana w ramach przygotowywania Studium ochrony wartości kulturowych

miasta Bolesławiec wykazała, że niektóre obiekty utraciły posiadane walory historyczne na skutek przeprowadzonych przebudów lub modernizacji (np. termoizolacji) lub też zostały wyburzone. Ponadto, należy rozważyć poszerzenie GEZ o kolejne obiekty, do tej pory w nim nie uwzględnione. Dotyczy to m.in.:

- ochrony budynków wzniesionych po 1945 r. w obrębie Starego Miasta, istotnych dla struktury urbanistycznej,
- zespołów urbanistycznych z lat dwudziestych i trzydziestych XX w. położonych na północy miasta po wschodniej stronie Bobru (dzisiejsze ulice: Stolarska, Staszica, Łąkowa, Dolne Młyny),
- zabudowy położonej na lewym brzegu Bobru, a także ciekawych rozwiązań urbanistycznych (rejon dzisiejszej ul. Kazimierza Wielkiego),
- zabudowy południowo-zachodniej części miasta, położonej w pobliżu rzeki Bóbr (m.in. zabudowa ul. Rajskiej).

4. OCENA STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO ORAZ GŁÓWNE PROBLEMY ZWIĄZANE Z OPIEKĄ NAD ZABYTKAMI MIASTA

4.1. Ochrona krajobrazu kulturowego miasta

Na terenie miasta nie ustanowiono obszarów o charakterze rezerwatów kulturowych i parków kulturowych.

1. Historyczne struktury przestrzenne:

Elementami wymagającymi szczególnej ochrony są:

- zachowane, historyczne rozplanowanie przestrzenne miasta, ze szczególnym uwzględnieniem układu urbanistycznego Starego Miasta (A/1819/354),
- zespół miejskich murów obronnych (A/5485/598),
- planty miejskie (1205/J),
- historyczny zespół budowlany stanowiący część dawnej przędzalni bawełny Spinnerei und Weberei „Concordia” z 1873 r. przy ul. Orlej 3 (A/5266/1-7, A/5266/1-8),
- pozostałe zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków, jak również ujęte w wykazie obiektów zabytkowych.

2. Strefy ochrony konserwatorskiej:

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bolesławiec* wyznaczony został spójny system stref ochrony konserwatorskiej, które zapewniają ochronę konserwatorską najcenniejszych kulturowo, historycznie i krajobrazowo obszarów miasta. Zespoły objęte ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków, a także obszar o największym natężeniu zabudowy o charakterze zabytkowym – historyczne centrum miasta – zostały objęte strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej. Pozostałe obszary centrum miasta, tereny przemysłowe na północ i północny-wschód od centrum oraz założenia szpitalne i parkowe we wschodniej części miasta, a także partie osiedli Staszica, 40-lecia i Zabobrze zostały objęte

strefami konserwatorskimi. Teren niemal całego miasta (poza osiedlami: Kwiatowym i Przylesie) objęto ponadto strefą obserwacji archeologicznej.

Zgodnie ze zmianą ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym obecne *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bolesławiec* obowiązywać będzie do 31.12.2025 r. Po tym czasie zostanie zastąpione nowym dokumentem z którym badana będzie zgodność planów miejscowych, ale także decyzji o warunkach zabudowy - Planem ogólnym gminy. Jednocześnie istotnym dla ochrony dziedzictwa kulturowego dokumentem stanie się *Strategia rozwoju gminy* – obligatoryjny dokument, który zawierać ma opis uwarunkowań i kierunków, ujętych dotychczas w studium.

4.2. Ocena stanu zachowania obiektów zabytkowych

W rejestrze zabytków miasta Bolesławiec nie ma obiektów nieistniejących, kwalifikujących się do skreślenia z rejestru zabytków. Większość z nich, zwłaszcza te stanowiące własność Gminy Miejskiej, jest w dobrym lub bardzo dobrym stanie, co jest efektem realizowanej konsekwentnie od 2005 r. polityki rewitalizacji Bolesławca, prowadzonej głównie przy wykorzystaniu środków strukturalnych UE i środków z budżetu gminy. Zespoły dawnej zabudowy czynszowej, zlokalizowane poza ścisłym centrum znajdują się z reguły w gorszym stanie, choć sukcesywnie one także poddawane są procesowi rewitalizacji. Większość obiektów zabytkowych (wpisanych do rejestru zabytków, jak również objętych gminną ewidencją zabytków) użytkowana jest zgodnie z ich pierwotnym przeznaczeniem lub pełni funkcje zbliżone do pierwotnych. Dotyczy to przede wszystkim obiektów sakralnych, mieszkalnych, usługowych, w przypadku których stosunkowo łatwe jest utrzymanie funkcji pierwotnych.

4.2.1 Przedsięwzięcia zrealizowane w ramach dokumentów strategicznych Gminy Miejskiej Bolesławiec

Zgodnie z wytycznymi dokumentów były realizowane lub rozpoczęte następujące działania, zmierzające do poprawy tkanki historycznej miasta:

- **Rewitalizacja zabytkowego pałacu Pücklera z przeznaczeniem na nową siedzibę Muzeum Ceramiki**

Zabytkowy pałac o XVIII-wiecznej genezie, którego obecne neogotyckie formy są rezultatem przebudowy dokonanej w 1857 r. przez hrabiego Eduarda von Pücklera. Budynek następnie był własnością hrabiego von Hatzfeld, a następnie należał do przemysłowca Samuela Wollera. W latach dwudziestych XX w. w obiekcie mieścił się Dom dla Młodzieży oraz biblioteka i czytelnia miejska, a w 1936 r. otwarto w nim szkołę dowódców oddziałów RAD. Po wojnie budynek należał m. in. do Bolesławieckiego Przedsiębiorstwa Budowlanego, a w 1986 r. został zaadaptowany na Zespół Szkół Specjalnych. Ze względu na reprezentacyjny charakter oraz dużą powierzchnię całkowitą budynku w 2021 r. rozpoczęto proces jego adaptacji na nową siedzibę Muzeum Ceramiki. W tym celu przeprowadzono kompleksowe prace remontowo-budowlane zarówno wewnątrz, jak i z zewnątrz obiektu, dostosowując – w porozumieniu ze służbami konserwatorskimi – charakter wnętrz do przygotowanych jednocześnie projektów

ekspozycji stałych, poświęconych zarówno dziejom ceramiki, jak i przeszłości miasta. Prace budowlane zostały ukończone w grudniu 2023 r., a budynek otwarto dla zwiedzających w kwietniu 2024 r. Inwestycja była realizowana w ramach projektu „Polska i Norwegia na Europejskim Szlaku Ceramiki: włączenie Bolesławca i Porsgrunn do międzynarodowej sieci współpracy miast o tradycjach ceramicznych”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego w ramach Programu „Kultura” realizowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

– **Rewitalizacja kompleksu parkowego przy ul. Zgorzeleckiej**

Park przy ul. Zgorzeleckiej powstał w latach osiemdziesiątych XIX w. jako otoczenie pałacyku, wzniesionego przez hrabiego Pücklera, który należał wówczas do przemysłowca Samuela Wollera. Jego autorem był najprawdopodobniej słynny projektant ogrodów Eduard Petzold. Park był rozległym założeniem w stylu angielskim z niewielkim zbiornikiem wodnym, mostem i neogotyckim pawilonem. Proces rewitalizacji, zakończony w 2023 r., przywrócił parkowi większość jego pierwotnych walorów. Wykonany został system ścieżek pieszo-rowerowych i oświetlenia, dokonano pielęgnacji drzew i zieleni. Do założenia wprowadzono elementy małej architektury parkowej oraz elementy dekoracji wykonane z ceramiki. Ma to podkreślać wielowiekowe tradycje rzemiosła i przemysłu ceramicznego w Bolesławcu i ich znaczenie dla niematerialnego dziedzictwa miasta.

– **Przekształcenie budynku Działu Historii Miasta Muzeum Ceramiki przy ul. Michała Kutuzowa 14 w Centrum Dawnych Technik Garncarskich.**

W ramach procesu zmiany modelu funkcjonowania Muzeum Ceramiki wykonany został w 2023 r. proces dostosowania funkcji dotychczasowego budynku muzealnego na pracownię ceramiczno-garncarską, w której prowadzone będą interaktywne warsztaty dla wszystkich zainteresowanych poznaniem procesu powstawania bolesławieckiej ceramiki, niezależnie od stopnia ich wiedzy i doświadczenia. Prócz w pełni wyposażonej pracowni, w której może jednocześnie pracować 20-30 osób, w obiekcie zorganizowano przestrzenie wystawiennicze, w których eksponowana jest współczesna ceramika bolesławiecka, produkowana w ponad 30 miejscowych wytwórniach oraz działalność ośrodków propagujących dawne rzemiosła na transgranicznym tematycznym szlaku turystycznym „Via Fabrilis”. Na dziedzińcu budynku zrekonstruowano, po uprzedniej konserwacji, zabytkowy XIX-wieczny piec ceramiczny, przeniesiony z garncarni przy ul. Widok 1b. Inwestycja, zakończona w październiku 2023 r., zrealizowana została jako jeden z elementów projektu „Centra dawnych rzemiosł na szlaku VIA FABRILIS, dofinansowanego ze środków unijnych w ramach Programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska 2014-2020.

– **Konserwacja kamiennych schodów wejściowych w Bazylice Mniejszej pw. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja.**

Przeprowadzenie prac renowacyjnych przy monumentalnych barokowych schodach, prowadzących do głównego, zachodniego wejścia do świątyni, konieczne i pilne

ze względu zarówno złego stanu zachowania, jak i bezpieczeństwa użytkowania. Prace realizowane, w 2023 r., zostały częściowo sfinansowane z dotacji, przyznanej w tym roku przez Radę Miasta Bolesławiec na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, położonych na terenie Gminy Miejskiej Bolesławiec.

4.2.2 Prace remontowe i konserwatorskie obiektów zabytkowych przeprowadzone przy wykorzystaniu dotacji z budżetu gminy

W latach 2019-2023 Rada Miasta Bolesławiec przyznała 24 dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków i do gminnej ewidencji zabytków położonych na terenie Gminy Miejskiej Bolesławiec:

Rok 2019:

- a) renowacje elewacji z częściową wymianą stolarki okiennej i drzwiowej w budynkach mieszalnych przy ul. Zacisze 1, ul. Zwycięstwa 7, ul. Wojska Polskiego 12, ul. Teatralna 4,
- b) konserwacja i renowacja obrazów stacji Drogi Krzyżowej w kościele pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy (etap II),
- c) prace konserwatorskie przy kościele pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy (etap I).

Rok 2020:

- a) renowacje elewacji z częściową wymianą stolarki okiennej i drzwiowej w budynkach mieszalnych przy ul. A. Mickiewicza 6c, ul. Polna 17a, ul. Warszawska 6,
- b) badania stratygraficzne w kościele pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Mikołaja,
- c) konserwacja i renowacja grupy rzeźbiarskiej Jezus Przyjaciel Dzieci na Placu Zamkowym.

Rok 2021:

- a) renowacje elewacji z częściową wymianą stolarki okiennej i drzwiowej w budynkach mieszalnych przy ul. M. Kutuzowa 10, al. Tysiąclecia 9, ul. B. Kubika 13, ul. Willowa 13, ul. K. Miarki 24.

Rok 2022:

- a) renowacje elewacji z częściową wymianą stolarki okiennej i drzwiowej w budynkach mieszalnych przy ul. B. Kubika 6, ul. B. Kubika 7, ul. B. Kubika 8/9,
- b) remont sali gimnastycznej przy ul. Bankowej 10.

Rok 2023:

- a) renowacje elewacji kamienic przy ul. Kubika 10 i 11,
- b) kompleksowe prace konserwatorskie gotyckiego kościoła pw. Matki Bożej Różańcowej - III etap – renowacja części płyt epitafijnych, w tym XVI-wiecznych całopostaciowych epitafiów rodziny von Raussendorf,
- c) kontynuacja programu konserwatorskiego prac restauratorskich w kościele pw. Wniebowzięcia NMP i Św. Mikołaja - konserwacja kamiennych schodów wejściowych od strony Rynku.

5. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO MIASTA BOLESŁAWIEC

Biorąc pod uwagę specyfikę miasta i szanse jego rozwoju można wskazać następujące czynniki zewnętrzne, mające wpływ na dziedzictwo kulturowe Bolesławca:

5.1. Szanse

- poszerzony zakres finansowania prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych przy pomocy dotacji ze środków gminy (dofinansowanie obejmuje obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków),
- udział funduszy prywatnych w pracach związanych z ochroną zabytków,
- duże doświadczenie w pozyskiwaniu środków strukturalnych UE i perspektywy dalszego ich pozyskiwania,
- uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym,
- uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w programach prorozwojowych gminy (programy rewitalizacji),
- potencjał gospodarczy miasta,
- wysoka jakość oferty kulturalnej,
- zwiększenie atrakcyjności miasta dla mieszkańców i inwestorów zewnętrznych;
- przedsiębiorczość i społeczna aktywność mieszkańców,
- korzystne położenie komunikacyjne,
- korzystna lokalizacja (miasto leży na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych, prowadzących ze Zgorzelca do Wrocławia oraz z Jakuszyca do Zielonej Góry),
- posiadanie Produktu Regionalnego – ceramiki bolesławieckiej,
- dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna,
- funkcjonowanie kilku stabilnych podmiotów gospodarczych,
- posiadanie statusu Podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
- wysoka atrakcyjność miasta i jego otoczenia,
- warunki przyrodnicze i czyste środowisko sprzyjające rozwojowi turystyki, wysoka atrakcyjność dla rozwoju rekreacji, turystyki kwalifikowanej, edukacji ekologicznej,
- inwestycje w sektorze turystycznym, związane z pozyskiwaniem środków unijnych,
- rozwijająca się sieć usług turystycznych i rekreacyjnych,
- rozwój sektora okołoturystycznego,
- stały wzrost liczby turystów odwiedzających miasto,
- poprawa jakości dróg,
- rozwijające się organizacje pozarządowe,
- niższa cena gruntów przeznaczonych pod inwestycje w stosunku do innych ośrodków miejskich w regionie,
- współpraca z miastami partnerskimi: Česká Lípa (Czechy), Nogent sur Marne (Francja), Pirna (Niemcy), Siegburg (Niemcy), Prnjavor (Bośnia i Hercegowina), Mariagerfjord (Dania), Molde (Norwegia), Vallecorsa i Acuto (Włochy), Zbaraż (Ukraina),
- przynależność do międzynarodowych i transgranicznych sieci współpracy i aktywna kooperacja z licznymi ośrodkami partnerskimi z całej Europy w ramach m.in.

Euroregionu Nysa oraz europejskich szlaków kulturowych: Europejskiego Szlaku Ceramiki i Destination Napoleon.

5.2. Zagrożenia

- bardzo wysokie koszty rewitalizacji zabytków i prac budowlanych,
- zarządzanie nieruchomościami przez wspólnoty mieszkaniowe, które nie posiadają dostatecznych środków finansowych na remonty i rewitalizacje, ale także nie są świadome wartości obiektów, którymi zarządzają,
- brak dostatecznej znajomości prawa oraz świadomości historycznej wśród zarządców obiektów i mieszkańców,
- brak świadomości wśród wykonawców robót budowlanych,
- mała liczba specjalistów z zakresu renowacji i konserwacji zabytków na lokalnym rynku usług,
- niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony i rewaloryzacji zabytków,
- wysokie koszty kredytów,
- częste zmiany i nowelizacje przepisów,
- odpływ ludzi wykształconych.

6. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

6.1. Priorytety polityki gminnej związanej z ochroną zabytków

Nadrzędnym celem polityki gminnej w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami jest ochrona, aktywne zarządzanie materialnym dziedzictwem kulturowym oraz dążenie do materialnej poprawy stanu zabytków, ich odbudowy, adaptacji i rewitalizacji w celu wykorzystania potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Realizacja celu nadrzędnego jest możliwa poprzez:

- planowe, konsekwentne oraz kompetentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków,
- uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju miasta,
- powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju gospodarczego oraz polityką przestrzenną miasta,
- kompleksową ochronę dziedzictwa kulturowego i archeologicznego oraz świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego i przyrodniczego,
- wspieranie oraz realizowanie regionalnych i lokalnych projektów związanych z ochroną zabytków oraz ochroną krajobrazu kulturowego,

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność przestrzeni miasta oraz zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych, wpływających na rozwój społeczno- gospodarczy miasta,
- prowadzenie działań w zakresie planowania przestrzennego oraz gospodarki nieruchomościami mających na celu powstrzymanie degradacji obiektów i obszarów o wartościach zabytkowych i kulturowych oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania,
- dążenie do pełnej oceny stanu zasobów zabytków nieruchomych, ruchomych i dziedzictwa archeologicznego miasta Bolesławiec,
- budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony zabytków oraz kształtowanie postaw promujących działania chroniące zabytki odczytywane jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości i tradycji,
- dążenie do wzrostu świadomości historycznej właścicieli zabytków
- kształtowanie nowej zabudowy miejskiej poza strefami konserwatorskimi w sposób spójny, uporządkowany i uwzględniający historyczne przemiany w tkance miejskiej..

6.2. Planowana realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków w ramach dokumentów programowych Gminy Miejskiej Bolesławiec

Rewitalizacja obszaru staromiejskiego

Obszar Starego Miasta z Rynkiem i plantami jest kulturalnym centrum miasta, które służy zarówno mieszkańcom, jak i stanowi cel podróży turystów. Jest miejscem reprezentacyjnym i zabiegi rewitalizacyjne powinny sprzyjać zachowaniu tego charakteru, ale także umożliwić dobrą komunikację nie tylko wewnątrz obszaru, ale również na zewnątrz z innymi częściami miasta.

Proces rewaloryzacji opisywanego obszaru rozpoczęto poprzez prace remontowe w budynkach użyteczności publicznej oraz remonty poszczególnych kamienic. Zabudowa mieszkaniowa wymaga jednak dalszego nakładu środków. Dlatego też wskazane jest kontynuowanie procesu remontów kolejnych kamienic staromiejskich wraz z otoczeniem oraz prowadzenie dalszych prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych położonych na tym obszarze przy wykorzystaniu dotacji z budżetu gminy. Kontynuacja zadań rewitalizacyjnych powinna dotyczyć zarówno obiektów sakralnych wraz z wyposażeniem, murów obronnych jak i kamienic i obiektów municypalnych wraz z zagospodarowaniem otoczenia, co w kontekście reprezentacyjnego obszaru Starego Miasta ma olbrzymie znaczenie zarówno historyczne, kulturalne jak i społeczne. Należy rozważyć, zgodnie z zaleceniami „Studium ochrony wartości kulturowych miasta Bolesławiec”, wprowadzenie ochrony dla budynków wzniesionych po 1945 r. w obrębie Starego Miasta, istotnych dla struktury urbanistycznej.

Projekty w trakcie realizacji i planowane:

- **Budowa pomostu na stawie przy ul. Kubika.** Inwestycja mająca na celu zagospodarowanie przestrzeni po rozebranej restauracji „Łajba” i pomoście na miejskim stawie, znajdującym się w obszarze historycznego założenia plant miejskich. Projekt, rozpoczęty w 2023 r., obejmuje wykonanie dokumentacji projektowej i kosztorysowej oraz realizację prac budowlanych.
- **Prace remontowe w zabytkowej auli szkolnej Zespołu Szkół Pijarów w Bolesławcu.** Inwestycja obejmować będzie odciążenie stropu nad aulą z wymianą zniszczonych płyt gipsowo-kartonowych, malowanie ścian i sufitów oraz renowację stolarki okiennej i drewnianej boazerii ściiennej. Zadanie, planowane do realizacji w 2024 r., uzyskało dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.
- **Adaptacja budynku Centrum Integracji Kulturowej „Orzeł” przy ul. Chopina 17/19 na Bolesławieckie Centrum Organizacji Pozarządowych.** Zadanie ma na celu dostosowanie zabytkowego budynku przedwojennego kina „Metropol” (w okresie powojennym działało w nim kino „Orzeł”) do funkcji siedziby miejskich organizacji pozarządowych, zapewniającej możliwość realizacji różnorodnych konferencji, warsztatów, spotkań i innych wydarzeń integrujących społeczność lokalną. Zadanie planowane jest do realizacji w latach 2025-2027 ze środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Priorytet FEDS.06: Fundusze Europejskie bliżej mieszkańców Dolnego Śląska, Działanie FEDS.6.1. Rozwój lokalny – strategię ZIT).

Prace konserwatorskie przy obiektach sakralnych

Do grupy zabytków architektonicznych o najwyższej klasie na terenie miasta należą budowle sakralne. Dwie z nich - późnogotycki kościół parafialny – Bazylika Mniejsza pw. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja, posiadający tytuł Bazyliki Mniejszej oraz barokowy kościół ewangelicki, a obecnie katolicki kościół parafialny pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy wraz z neogotycką wieżą – położone są na objętym ochroną obszarze staromiejskim. Trzeci obiekt – gotycki kościół pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej - pełnił pierwotnie funkcje katolickiego kościoła parafialnego w Tillendorf (Bolesławice). Architektura oraz wyposażenie tych budowli od lat poddawane są kolejnym pracom renowacyjnym. Ze względu na skalę obiektów i ilość wymaganych zabiegów jest to jednak proces wymagający wielu nakładów i rozłożony w czasie. Wieloetapowy proces restauracji tych obiektów należy kontynuować w przyszłości aż do uzyskania pełnej rewitalizacji tkanki zabytkowej.

Projekty w trakcie realizacji i planowane:

- **Prace remontowe budynku kościoła pw. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja.** Przeprowadzenie renowacji zabytkowej gotyckiej wieży kościoła ma na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa pożarowego poprzez usunięcie łatwopalnych elementów i zastąpienie ich niepalnymi oraz wymianę schodów. Inwestycja, zaplanowana do realizacji w 2024 r., uzyskała dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy

Zabytków. Ponadto w latach przyszłych planuje się poprawę gospodarki stanem wilgoci w obiekcie poprzez montaż systemu ogrzewania i wentylacji.

- **Prace remontowe budynku kościoła p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy oraz budynku plebanii przy Placu Zamkowym.** Prace obejmą remont elewacji obu zabytkowych barokowych obiektów, w szczególności naprawę i uzupełnienie tynków oraz detali architektonicznych, malowanie powierzchni tynkowych, wymianę stolarki okiennej, rynien i rur spustowych. Inwestycja, zaplanowana do realizacji w 2024 r., uzyskała dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.
- **Prace remontowe i konserwatorskie gotyckiego kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej w Bolesławcu.** W 2024 r. planowany jest remont wieży kościoła którego celem będzie oczyszczenie elementów kamiennych, wzmocnienia struktury architektonicznej i uzupełnienia ubytków. Ukończone ponadto zostaną prace konserwatorskie nad pozostałymi płytami epitafijnymi. Zadanie to zostanie dofinansowane z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

Rewitalizacja dzielnic zachodnich

Konieczna jest rewitalizacja dzielnic zachodnich, położonych poza trasą średnicową w kwartale ulic: Mazowiecka/Kwiatowa, Łokietka/Garncarska, Warszawska, Gdańska oraz Śluzowa i faktyczne włączenie tej dzielnicy w zakres funkcjonowania w sferze społecznej i kulturalnej w obręb miasta.

Historycznie na obszarze tym istniała zwarta zabudowa kamienic, które przy ul. Gdańskiej miały charakter reprezentacyjny. Ulica ta stanowiła główny trakt pieszy i kołowy dzielnicy, prowadzący w kierunku Bobru i terenów rekreacyjnych nad brzegiem rzeki. Pozostała zabudowa kwartału miała skromniejszy charakter. W dużej mierze były to mieszkania robotników pracujących w zakładach Concordia. Układ urbanistyczny dzielnicy o początkowo robotniczym charakterze stał się z czasem bardzo chaotyczny, co stanowi główny problem tego terenu. Z dawnej tkanki miejskiej zachowała się jedynie część obiektów (kamienice z II poł XIX i pocz. XX w.), na pozostałych parcelach powstała powojenna zabudowa. Celem jest zachowanie i odnowienie historycznych kamienic oraz uporządkowanie chaosu urbanistycznego poprzez stworzenie planu jednolitej zabudowy. Ważnym elementem rewitalizacji byłoby również oczyszczenie podwórzy kamienic wskazanego rejonu z zabudowy powstałej samowolnie, stworzenie jasnego układu komunikacyjnego, utworzenie małej architektury, odtworzenie dawnej zieleni.

Drugim ważnym elementem rewitalizacji wskazanego obszaru jest komunikacyjne połączenie go z centrum staromiejskim. Przed drugą wojną światową barierą komunikacyjną stanowił cmentarz ewangelicki położony przy ul. Obrońców Helu. Nekropolia była do lat trzydziestych. XX w. najważniejszym miejscem pochówku bolesławian. Poza licznymi, skromniejszymi płytami nagrobnymi znajdowały się tu także mauzolea rodowe oraz liczne, bogato zdobione epitafia. W roku 1791 zbudowano tu także kaplicę cmentarną. Po II wojnie światowej nekropolia była stopniowo dewastowana, w latach siedemdziesiątych XX w. rozebrano ją całkowicie, a w 1976 r. cmentarz ostatecznie splantowano. Po przekształceniu tego obszaru

w park miejski, może on stanowić łącznik komunikacji pieszej z centrum staromiejskim. Stworzenie układu ścieżek i utworzenie dogodnych przejść i ciągów pieszych umożliwi połączenie ważnych obszarów zielonych po południowej części miast: plant i parku przy ul. Obrońców Helu, a w szerszej perspektywie także terenów zielonych nad Bobrem.

Otwarty dla mieszkańców Bolesławca park, będący terenem dawnego cmentarza należy oświetlić oraz zagospodarować w zakresie małej architektury. Historycznie uzasadnione jest również zaznaczenie dawnej funkcji parku jako cmentarza np. poprzez umieszczenie tablicy lub rodzaju historyzującej bramy wejściowej, nawiązującej do bram cmentarnych lub wejść do kaplicy, która jednocześnie wyznaczałaby kierunek ruchu pieszego. Ulicom Obrońców Helu i Garncarskiej, zwłaszcza tej ostatniej, stanowiącej obwodnicę średnicową miasta, należy przywrócić charakter reprezentacyjny poprzez remont usytuowanych wzdłuż nich obiektów.

Dzielnica Południowa – bolesławiecki „West-End”

Historyczna dzielnica obejmująca kwartały ulic: Komuny Paryskiej, Kubika, Podgórznej i Tyrankiewiczów posiada jasny układ komunikacyjny. Przeważają tu kamienice i wille z II połowy XIX w. Zabudowa charakteryzowała się dużą ilością zieleni, sytuowanej zarówno bezpośrednio przy drogach, jak i ciekawymi założeniami ogrodowymi.

Poza remontem zabytkowych kamienic należy zadbać o odtworzenie układu zieleni ogrodowej oraz zieleni ulic. Dzięki temu odtworzony zostanie reprezentacyjny charakter dzielnicy, otoczonej z trzech stron parkami: promenadą, parkiem (dawnym cmentarzem przy ul. Obrońców Helu) oraz parkiem przy ul. Tyrankiewiczów (tzw. Labirynt). Ten ostatni służył dawniej członkom Bractwa Strzeleckiego, którego siedziba znajdowała się po drugiej stronie ulicy (obecnie budynek nie istnieje).

Założenia parkowe

Parki stanowiły w założeniu urbanistów i architektów przedwojennego Bolesławca niezwykle istotny element krajobrazu. Miały dwojaką funkcję – reprezentacyjną i rekreacyjną. Założenia parkowe lokowano zarówno w obrębie miasta, jak i poza centrum. Największe tego typu założenia znajdowały się przy dzisiejszej ul. Piastów oraz ul. Jeleniogórskiej.

W planie rewitalizacji Bolesławca należy uwzględnić stworzenie połączeń pieszych pomiędzy centrum miasta a ww. wymienionymi parkami. Należy zauważyć także historyczne uzasadnienie takiego projektu, gdyż niegdyś ulica Jeleniogórska była malowniczą zieloną aleją z wydzieloną strefą pieszą. Należy uwzględnić dawną rolę alei i dążyć do odtworzenia jej charakteru. Ul. Jeleniogórska powinna stanowić łącznik między założeniami zielonymi położonymi na obrzeżu – zrewitalizowanym terenem zbiornika wodnego i wymagającym rewitalizacji obszarem dawnego Lasu Miejskiego „Zeche” a parkami położonymi bliżej centrum miasta.

Analogiczny przypadek stanowi park przy ul. Piastów, który należy skomunikować w sposób bardziej korzystny z ul. Asnyka, mającą stanowić w założeniu pieszo-jezdną arterią uzupełnioną nowymi nasadzeniami. Rewitalizacja powinna dotyczyć zwłaszcza odcinka wzdłuż ulicy Buczka, która ma obecnie charakter „wąskiego gardła” z chaotycznym układem

powojennej zabudowy. Na terenie parku przy ul. Piastów należy przeprowadzić rewitalizację wieży, odtworzyć układ komunikacyjny i założenia zieleni oraz przekształcić obszar w miejsce aktywnego wypoczynku.

Tereny zlokalizowane wokół doliny Bobru

Rzeka Bóbr wpisana była w historyczny i kulturowy kontekst Bolesławca od samego początku miasta. Przeprowadzenie przez rzekę było jednym z czynników powstania grodu, a następnie otrzymania praw miejskich. Do czasów powojennych rzeka wyznaczała zachodnią granicę obszaru miasta, a jej brzegi spina najbardziej znany zabytek techniki w Bolesławcu – monumentalny kamienny wiadukt kolejowy, wzniesiony w latach 1844-1846 podczas budowy linii kolejowej Wrocław-Berlin przez architekta Engelhardta Gansela. Obecnie Bóbr warunkuje w dużym stopniu układ przestrzenny miasta. Dolina rzeki stanowi główną oś przyrodniczą i krajobrazową Bolesławca, a w przyszłości ma się też stać ważną wypoczynkową i turystyczno-rekreacyjną częścią miasta. Sposób zagospodarowania terenu ma umożliwić jak najbliższy kontakt użytkowników z rzeką i eksponować naturalne walory krajobrazu.

Integralnym elementem wskazanego obszaru, również wymagającym objęcia procesem rewitalizacji, jest ciąg komunikacyjny, łączący powyższe tereny z centrum staromiejskim, który stanowi ul. Zgorzelecka. Ulica ta wykształciła się z głównej arterii komunikacyjnej, prowadzącej od strony zachodniej do miasta, łącząc przeprawę przez rzekę z Dolną Bramą. Przy trakcie rozwijało się Dolne Przedmieście, w przeszłości pełniące rolę centrum gospodarczego Bolesławca, na tym terenie zlokalizowane były m.in. cztery z pięciu bolesławieckich garncarni. Choć dawna ul. Zgorzelecka do l. 40. XIX w. leżała poza granicami miasta, już w XVIII w. w jej wschodniej części przeważyła zwarta zabudowa o charakterze miejskim. Po wyburzeniu bram i części umocnień miejskich oraz poszerzeniu granic miasta jej rozwój stał się jeszcze bardziej intensywny. Obecnie ulica ta stanowi jeden z głównych ciągów komunikacyjnych miasta, którego turystyczne znaczenie wzrosło znacznie w ostatnim czasie dzięki uruchomieniu nowej siedziby Muzeum Ceramiki w dawnym pałacu Pücklera.

6.3. Niematerialne Dziedzictwo Kulturowe na terenie miasta Bolesławca

W zakresie Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego (w skrócie NDK) na terenie miasta Bolesławca zostały zidentyfikowane dwa zespoły tematyczne:

I. Tradycje i przekazy ustne, tradycje muzyczne oraz praktyki społeczno-kulturowe grup bolesławieckich osadników i ich potomków

Specyficzna struktura mieszkańców, powstała w wyniku przybycia do Bolesławca po II wojnie światowej grup osadników z Polski Centralnej, Syberii i Kazachstanu, Kresów Wschodnich II RP, byłej Jugosławii i Francji, stanowi o bogatej i unikalnej historii lokalnej. Działania prowadzone przez stowarzyszenia i miejskie instytucje kultury mają na celu utrwalenie obrazu życia codziennego, zwyczajów i kultury duchowej pierwszych powojennych mieszkańców miasta.

Działania na rzecz NDK w tym zakresie realizowane są we współpracy z wieloma grupami mieszkańców: Bolesławieckim Kołem Związku Sybiraków, Towarzystwem Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddział w Bolesławcu, nieformalną grupą polsko-francuską współpracującą z Towarzystwem Współpracy Polsko-Francuskiej we Wrocławiu, Stowarzyszeniem Reemigrantów z Bośni, ich Potomków i Przyjaciół, Klubem Nauczycielskim Carpe Diem oraz Uniwersytetem Trzeciego Wieku. Ze strony instytucjonalnej działania te realizują: Muzeum Ceramiki, Bolesławiecki Ośrodek Kultury - Międzynarodowe Centrum Ceramiki oraz Miejska Biblioteka Publiczna – Centrum Wiedzy.

Planowane działania:

1. Działania na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (NDK):

- *identyfikowanie i dokumentacja przejawów NDK w regionie oraz inicjowanie badań nad NDK* – prowadzenie badań przez Muzeum Ceramiki, prowadzenie działalności wydawniczej, w tym wydawanie „Rocznika Bolesławieckiego”, publikacji okazjonalnych i jubileuszowych, organizacja konferencji, realizacja cyklu filmów „Historia życiem pisana”,
- *aktywne włączanie społeczności lokalnej do przekazu NDK* – intensywna współpraca stowarzyszeń lokalnych i miejskich instytucji kultury,
- *tworzenie programów edukacyjnych i informacyjnych na temat NDK i jego wartości w regionie* – kontynuacja we współpracy z lokalnymi szkołami i stowarzyszeniami projektu „Ocalić od zapomnienia...”,
- *prezentacja przejawów NDK w regionie* – organizacja wystaw stałych, czasowych i plenerowych.

2. Działania na rzecz rozwoju niematerialnego dziedzictwa:

- *uwzględnianie NDK w programach rewitalizacji gminy* – opracowanie „Planu zarządzania dziedzictwem w Gminie Miejskiej Bolesławiec”.

3. Elementy zarządzania NDK:

- *identyfikacja lokalnego dziedzictwa kulturowego, diagnoza stanu zachowania* – prowadzenie badań i ankiet przez miejskie instytucje kultury,
- *uwzględnianie potrzeb odbiorców NDK* – elastyczne włączanie się w inicjatywy realizowane przez lokalne stowarzyszenia (organizacje wydarzeń kulturalnych, koncertów, wystaw, opracowywanie publikacji),
- *włączanie do działania i planowania rozwoju NDK szerokich grup interesariuszy i partnerów* – organizacja Powiatowego Konkursu Literackiego „Zatrzymać w czasie” (organizatorzy: Powiatowe Centrum Edukacji i Kształcenia Kadr w Bolesławcu i Bolesławiecka Rada Seniorów), organizacja Bolesławieckiego Rajdu Historycznego we współpracy z bolesławieckimi szkołami, organizacja cyklicznych akcji: Europejskie Dni Dziedzictwa, Noc Muzeów, Dolnośląski Festiwal Nauki,

- *pozyskiwanie funduszy na rzecz NDK w regionie* – planowanie zadań w budżetach instytucji kultury oraz wykorzystanie możliwości dofinansowania przedsięwzięć w ramach programów lokalnych, regionalnych i krajowych.

II. Wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym - ceramika bolesławiecka

Ceramika bolesławiecka to najcenniejsze lokalne dziedzictwo kulturowe i marka rozpoznawalna na całym świecie. W celu promowania i poszerzania wiedzy o tym jednym z największych regionalnych dóbr kultury zrealizowano szereg przedsięwzięć i podjęto szeroką współpracę na płaszczyźnie lokalnej, ogólnokrajowej i międzynarodowej. W działania te zaangażowane są poszczególne zakłady ceramiczne i Bolesławieckie Bractwo Ceramiczne, stowarzyszenie zrzeszające firmy wytwarzające wyroby ceramiczne z terenu powiatu bolesławieckiego, którego celem jest podtrzymywanie i kultywowanie tradycji garncarskich oraz ochrona regionalnych wyrobów. W 2015 r. w Bolesławcu powstało Stowarzyszenie Gmin Ceramicznych Rzeczypospolitej Polskiej, pierwsza w kraju tego typu organizacja, zrzeszająca jednostki samorządowe, służąca promocji i popularyzacji użytkowej, przemysłowej i artystycznej wytwórczości ceramicznej w Polsce, której celem jest zacieśnianie współpracy pomiędzy gminami oraz instytucjami, podmiotami i producentami związanymi z branżą ceramiczną w zakresie międzynarodowego marketingu oraz promocji przemysłu i rzemiosła ceramicznego, a także dbanie o zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz wymianę doświadczeń. Potencjał instytucjonalny Gminy Miejskiej Bolesławiec w tym zakresie stanowią instytucje kultury: Muzeum Ceramiki, Bolesławiecki Ośrodek Kultury - Międzynarodowe Centrum Ceramiki oraz Miejska Biblioteka Publiczna – Centrum Wiedzy, rolę koordynatora działań w zakresie promocji ceramiki pełni Wydział Promocji Urzędu Miasta Bolesławiec.

Działalność w ramach Europejskiego Szlaku Ceramiki.

Europejski Szlak Ceramiki będący jednym z Europejskich Szlaków Kulturowych funkcjonuje od 2012 r. Jego celem jest propagowanie wartości dziedzictwa kulturowego związanego z wytwarzaniem ceramiki poprzez tworzenie zrównoważonej i konkurencyjnej oferty turystycznej, opartej nie tylko na produkcji i zbiorach (warsztaty i muzea), ale także na kompleksowym rozwoju kulturalnym i społecznym, jaki miasta ceramiki przeżywały na przestrzeni lat. Działalność członków ESC przez pierwsze 5 lat była koordynowana przez miasto Limoges, a od 2018 r. koordynatorem jest miasto Faenza. Obecnie do Stowarzyszenia należy 25 ośrodków z 16 krajów: Włoch, Hiszpanii, Francji, Niderlandów, Austrii, Niemiec, Portugalii, Grecji, Malty, Słowacji, Chorwacji, Norwegii, Polski, Turcji, Ukrainy i Azerbejdżanu. Bolesławiec, jako jedyne miasto w Polsce, należy do stowarzyszenia od 2020 r.

Cele statutowe, które realizuje stowarzyszenie, to m.in.:

- upowszechnianie wiedzy o europejskim dziedzictwie kulturowym, materialnym i niematerialnym, związanym z ceramiką, jego ochrona i wzmacnianie,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

- koordynowanie i tworzenie synergii między najważniejszymi europejskimi podmiotami związanymi z ceramiką w ramach wspólnego transnarodowego szlaku zwanego Europejskim Szlakiem Ceramiki – Szlaku Kulturowego Rady Europy,
- podejmowanie inicjatyw popularyzujących badania, poznawanie i waloryzację kultury i tradycji ceramicznych oraz miejsc zlokalizowanych na szlaku,
- współpraca z uniwersytetami i ośrodkami badawczymi w celu badania zagadnień związanych z ceramiką,
- promowanie wśród młodych Europejczyków, a zwłaszcza w systemie edukacyjnym, badań naukowych, wymiany kulturalnej i edukacyjnej skoncentrowanej na tematyce szlaku,
- promowanie dialogu i wymiany najlepszych praktyk w zakresie ulepszania szlaku z innymi europejskimi szlakami kulturowymi,
- włączanie w strukturę stowarzyszenia innych „tras lokalnych”, które wzbogacają pierwotną trasę, zwiększając jej wartość jako promotora wspólnej tożsamości europejskiej,
- zapewnienie zrównoważonego i etycznego rozwoju turystyki poprzez wspieranie we właściwych organach terytorialnych tworzenia odpowiedniej infrastruktury i usług w celu lepszego wykorzystania szlaków, zgodnie z logiką zrównoważonej turystyki,
- dążenie do jakościowego doskonalenia swojej działalności poprzez stały monitoring i promocję owocnych relacji z instytucjami europejskimi (Radą Europy i Unią Europejską), organizacjami międzynarodowymi, Europejskim Instytutem Szlaków Kulturowych w Luksemburgu,
- współpraca z jednostkami, uniwersytetami i stowarzyszeniami, które w jakikolwiek sposób działają na rzecz rozwoju i wzmocnienia ceramiki,
- budowanie relacji i realizowanie projektów owocnej wymiany kulturalnej, turystycznej, gospodarczej i edukacyjnej z pokrewnymi podmiotami pozaeuropejskimi, a w szczególności z wiodącymi światowymi ośrodkami ceramicznymi, takimi jak chińskie miasto Jingdezhen, koreańskie miasto Icheon oraz innymi.

Intensywna współpraca z ośrodkami należącymi do Europejskiego Szlaku Ceramiki realizowana była w ramach projektu: „Polska i Norwegia na Europejskim Szlaku Ceramiki: włączenie Bolesławca i Porsgrunn do międzynarodowej sieci współpracy miast o tradycjach ceramicznych” realizowanego przez Gminę Miejską Bolesławiec we współpracy z Muzeum Ceramiki w Bolesławcu i Telemark Museum w Skien w ramach programu „Kultura”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i budżetu państwa. W ramach projektu przeprowadzono prace remontowe w zabytkowym pałacu Pücklera. Potencjał powierzchniowy obiektu został wykorzystany na nową siedzibę Muzeum Ceramiki w Bolesławcu. W oparciu o nową infrastrukturę i intensywną współpracę międzynarodową wprowadzona zostanie szeroka oferta działań kulturalnych, edukacyjnych, szkoleniowych i promocyjnych, kierowanych do zróżnicowanych grup odbiorców, w tym osób

z niepełnosprawnościami i seniorów. Przystąpienie Bolesławca do Europejskiego Szlaku Ceramiki umożliwi wymianę oferty kulturalnej, wzmocnienie pozycji turystycznej miasta oraz promocję ceramiki o międzynarodowym zasięgu.

Działalność w ramach szlaku dawnych rzemiosł „VIA FABRILIS”

Transgraniczny szlak dawnych rzemiosł utworzony został przez Muzeum Ceramiki w Bolesławcu i Muzeum Karkonoskiego Parku Narodowego we Vrchlabí w ramach projektu „Via Fabrilis – szlak tradycji rzemieślniczych” (l. 2008-2010). Jego celem był ochrona dziedzictwa kulturowego polsko-czeskiego pogranicza i jego popularyzacja poprzez rozwijanie turystyki kulturowej. Szlak, biegnąc po obu stronach granicy polsko-czeskiej, ma za zadanie łączyć i aktywizować ośrodki związane z dawnymi rzemiosłami. Początkowo przebiegał z północy na południe, łącząc miasta Bolesławiec i Vrchlabi i obejmował 15 instytucji. Z czasem trasa wydłużała się i dołączały do niej kolejne instytucje. W latach 2013-2014 przystąpiło do niej kolejnych 11 instytucji. Najnowszy etap jej rozwoju to jeden z rezultatów projektu „Centra dawnych rzemiosł na szlaku Via Fabrilis” , realizowanego w latach 2019-2022 przez Gminę Miejską Bolesławiec, Gminę Miejską Kłodzko i Miasto Jaroměř. Szlak wydłużono o niemal 250 km i zamknięto w pętłę, obejmując nim Kotlinę Kłodzką. Obecnie włączonych jest do niego 38 podmiotów zlokalizowanych w 33 miejscowościach. W ramach projektu w Bolesławcu, Kłodzku i Jaroměřu tworzą ponadto 3 centra dawnych rzemiosł, działające w zrewitalizowanych zabytkowych obiektach, których zadaniem jest animacja w regionie działań popularyzujących dawne rzemiosła i rozwijających turystykę kulturową. W Bolesławcu funkcję tę pełni prowadzone przez Muzeum Ceramiki - Centrum Dawnych Technik Garncarskich przy ul. Kutuzowa 14. Obiekt, w który wcześniej mieścił się Dział Historii Miasta bolesławieckiego Muzeum, został przekształcony w pracownię ceramiczną posiadającą pełni funkcjonalną linię produkcyjną, prezentującą dla wszystkich zainteresowanych osób charakterystyczny dla Bolesławca proces powstawania miejscowej ceramiki. Centrum dysponuje dwoma salami, umożliwiającymi prowadzenie grupowych bądź indywidualnych warsztatów lub szkoleń dekorowania ceramiki, odlewania naczyń w formach ceramicznych i toczenia na kole. W zajęciach tych mogą brać udział uczestnicy o różnym poziomie zaawansowania. W obiekcie prezentowana jest ponadto wystawa przybliżająca najnowsze wzornictwo 34 wytwórni ceramiki, działające w regionie bolesławieckim.

Planowane działania:

1. Działania na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego:

- *identyfikowanie i dokumentacja przejawów NDK w regionie* – kontynuowanie programu naukowego „Badania nad ceramiką bolesławiecką” realizowanego przez Muzeum Ceramiki we współpracy z Bractwem Ceramicznym i SGCRP,
- *inicjowanie badań nad NDK* - stworzenie sieci współpracy z instytucjami specjalizującymi się w badaniu sposobów wytwarzania ceramiki, m.in. w ramach międzynarodowego Szlaku Kulturowego Rady Europy European Route of Ceramics

- (Europejski Szlak Ceramiki) i Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej Miasta Ceramiki,
- *aktywne włączanie społeczności lokalnej do przekazu NDK* – tworzenie nowych ofert kulturalnych; debata oksfordzka - nowoczesne metody promocji z wykorzystaniem mediów społecznościowych oraz strategia ochrony marki ceramiki bolesławieckiej,
  - *tworzenie programów edukacyjnych i informacyjnych na temat NDK i jego wartości w regionie* - rozwijanie „wirtualnego muzeum” na stronie internetowej Europejskiego Szlaku Ceramiki,
  - *wpis NDK na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego* - przeprowadzenie procedury wpisania ceramiki bolesławieckiej na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego,
  - *prezentacja przejawów NDK w regionie, kraju i zagranicą* – organizacja Bolesławieckiego Święta Ceramiki (impreza plenerowa, gromadząca wystawców, producentów i miłośników ceramiki z całego świata, w ramach której odbywają się plenery twórcze, happeningi, warsztaty ceramiczne (lepienie, toczenie na kole garncarskim, wypalanie, malowanie oraz targi ceramiczne), intensyfikacja międzynarodowej współpracy naukowej i wymiany wystaw, m.in. ekspozycje, prezentacje, warsztaty i pokazy podczas festiwalu Argilla w Faenzie, działania artystyczne i kulturalne oraz wystawa prezentująca współczesne wzornictwo wytwórni bolesławieckich, organizacja cyklicznych wystaw „wędrownych” prezentujących bolesławiecką ceramikę w kraju i zagranicą.

2. Działania na rzecz rozwoju niematerialnego dziedzictwa:

- *tworzenie oferty turystycznej i kulturalnej bazującej na NDK* - wprowadzenie nowych propozycji, m.in.: case study - warsztaty archeologiczne - odkrywanie pozostałości dawnej garncarni, konkurs na najlepszy projekt form i dekoracji ceramiki użytkowej, konkurs fotograficzny „Ceramika wokół nas”, organizacja i moderowanie polskiej edycji akcji Buongiorno Ceramica, wyznaczenie trasy ceramicznej na terenie miasta Bolesławiec obejmującej atrakcje turystyczne związane z ceramiką, miejsca realizacji warsztatów, punkty sprzedaży ceramiki, muzea i galerie (oznakowanie, aplikacja mobilna).

3. Elementy zarządzania NDK:

- *identyfikacja lokalnego dziedzictwa kulturowego, diagnoza stanu zachowania* – cykl spotkań z ceramikami i projektantami ceramiki użytkowej wraz z warsztatami, prowadzonymi pod ich kierownictwem, według autorskiego programu, panel ekspertów - cykl wykładów dotyczących technologii wytwarzania form i dekoracji ceramiki, utworzenie „Bolesławieckiego Ceramikonu” – strony internetowej prezentującej zakłady ceramiczne, projektantów, dekoratorów, technologów i inne osoby związane z branżą,
- *uwzględnianie potrzeb odbiorców NDK* – organizacja prelekcji dla adeptów zawodu technik ceramik i dekorator ceramiki, szkolenia z tworzenia form i dekoracji

- ceramicznych dla seniorów, zajęcia z grafiki komputerowej – projektowanie form i dekoracji ceramicznych, stworzenie i prowadzenie bloga „Bolesławiecka ceramika podbija świat”,
- *włączanie do działania i planowania rozwoju NDK szerokich grup interesariuszy i partnerów* – przeprowadzenie szkolenia z zakresu współpracy sektora przedsiębiorczości i kultury w zakresie: współpraca sektora przedsiębiorczości i kultury, zarządzanie w kulturze, zasady budowania marki, współpraca artystów z branżą ceramiczną, ochrona oznaczenia geograficznego produktów, szanse i zagrożenia w rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o potencjał dziedzictwa kulturowego,
  - *pozyskiwanie funduszy na rzecz NDK w regionie* – realizacja projektów dofinansowanych z budżetu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, funduszy Unii Europejskiej, kolejnej edycji funduszy EOG.

7. FINANSOWANIE ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wsparcie finansowe zadań z zakresu ochrony zabytków może pochodzić ze środków:

- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Wojewody Dolnośląskiego, ze środków będących w dyspozycji Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- budżetu Samorządu Województwa Dolnośląskiego i jednostek samorządu terytorialnego,
- Funduszu Kościelnego (dla prac przy obiektach sakralnych, nie obejmujących konserwacji ruchomego wyposażenia kościołów),
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dla założeń zieleni zabytkowej).

Kwestie dofinansowania z budżetu państwa prac przy obiektach zabytkowych reguluje Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 września 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. 2022 poz. 2053).

7.1. Dofinansowanie zadań z programów rządowych z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, zarządzanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Program rządowy „Ochrona zabytków”

Institucja zarządzająca programem - Departament Ochrony Zabytków

Cele: zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Rodzaje kwalifikujących się zadań:

- a) prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
- b) prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);
- c) prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);
- d) prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).

Uprawnieni wnioskodawcy:

O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty posiadające siedzibę, zakład lub oddział na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

O dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 r.

Program rządowy „Wspieranie działań muzealnych”

Instytucja zarządzająca programem - Narodowy Instytut Muzeów

Cele:

Wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także - prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych.

Rodzaje kwalifikujących się zadań:

- a) organizacja czasowych wystaw muzealnych;
- b) modernizacja stałych wystaw muzealnych;
- c) tworzenie stałych wystaw muzealnych;
- d) publikacja bezpłatnych katalogów do wystaw bądź zbiorów muzealnych;
- e) konserwacja zbiorów;
- f) wyposażenie pracowni konserwatorskich;

- g) tworzenie wystaw wirtualnych.

Uprawnieni wnioskodawcy (wyłącznie następujące podmioty prawa polskiego):

- samorządowe instytucje kultury, w tym muzea które dopełniły procedury uzgodnienia statutu z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Program rządowy „Ochrona zabytków archeologicznych”

Instytucja zarządzająca priorytetem – Narodowy Instytut Dziedzictwa

Cele:

Ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

Rodzaje kwalifikujących się zadań:

- a) weryfikacja terenowa zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków (przede wszystkim tych nieposiadających własnej formy terenowej), w przypadku których ustalenia co do lokalizacji, zasięgu, chronologii i/lub funkcji nie mają wystarczających podstaw naukowych, w przypadku zabytków archeologicznych wpisanych wyłącznie do rejestru zabytków nieruchomych (A), celem weryfikacji powinno być przygotowanie dokumentacji dającej podstawy do wpisania zabytku do rejestru zabytków archeologicznych (C);
- b) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych (przede wszystkim tych zakończonych przed 2000 r.).

Uprawnieni wnioskodawcy (wyłącznie podmioty prawa polskiego):

- samorządowe instytucje kultury;
- państwowe instytucje kultury;
- organizacje pozarządowe;
- publiczne uczelnie akademickie;
- niepubliczne uczelnie akademickie;
- podmioty prowadzące działalność gospodarczą wpisane do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej lub do Krajowego Rejestru Sądowego.

7.2. Dofinansowanie z budżetu Samorządu Województwa Dolnośląskiego

Z budżetu samorządu województwa dolnośląskiego wspierane są zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, na mocy uchwały nr LI/1052/22 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 15 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXVI/576/20 w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Dol. poz. 6581). Mając na względzie racjonalne wykorzystanie

środków budżetu województwa na realizację zadań publicznych, każdego roku organizowane są otwarte konkursy ofert, które pozwalają wyłonić dotacjobiorców według obiektywnych kryteriów. Celem konkursu jest wyłonienie i wsparcie projektów na realizację zadań publicznych województwa dolnośląskiego wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie prowadzonych prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na obszarze województwa dolnośląskiego, posiadającym istotne znaczenie kulturowe.

7.3. Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego z funduszy Unii Europejskiej

Działania obejmujące zarówno podnoszenie poziomu wiedzy w zakresie kultury i historii, jak również zachowanie oraz ochronę dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim są współfinansowane również ze środków Unii Europejskiej. Obecnie trwa okres programowania 2021 – 2027, w którym obszary wsparcia dla ochrony i zachowania dziedzictwa realizowane są w kilku programach operacyjnych. Ze względu na charakter opracowania, przedstawiono poniżej te najbardziej znaczące dla Miasta Bolesławiec ze względu na jego lokalizację w regionie i obszarze transgranicznym.

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej (INTERREG) na lata 2021-2027:

Projekty realizowane w partnerskiej współpracy transgranicznej. Beneficjentami programów mogą być jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki i stowarzyszenia. Programy skierowane są także do jednostek administracji ustanowionych przez państwo lub samorząd organizacji pozarządowych i działających non-profit, szkół wyższych, ośrodków akademickich i uczelni oraz instytucji promujących zrównoważony rozwój, innowacyjność i przedsiębiorczość, organizacji pozarządowych, kościołów i związków wyznaniowych.

Program INTERREG V-A Republika Czeska – Polska 2021-2027

Budżet: 178, 87 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Obszar wsparcia w Polsce: części województw dolnośląskiego i śląskiego oraz województwo opolskie.

Program dysponuje największym budżetem spośród programów transgranicznych, w których uczestniczy Polska. umożliwia finansowanie projektów transgranicznych na pograniczu czesko-polskim. Zarządzany jest przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Republiki Czeskiej. Głównymi punktami kontaktowymi dla podmiotów zainteresowanych udziałem w Programie i beneficjentów dofinansowania są Wspólny Sekretariat z siedzibą w Ołomuńcu oraz urzędy marszałkowskie znajdujące się na obszarze programowania. Program ma na celu wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych oraz rozwijanie współpracy transgranicznej postrzeganej jako podstawa wzmocnienia konkurencyjności pogranicza. Wspólne opracowywanie i wprowadzanie wspólnych rozwiązań umożliwia bardziej skuteczną realizację działań poprzez dzielenie się know-how i dobrymi doświadczeniami,

wykorzystywanie efektów synergicznych oraz osiągnięcie korzyści skali. (Priorytet 2. Turystyka, cel szczegółowy 4: wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych; Priorytet 4. Współpraca instytucji i mieszkańców pogranicza, cel szczegółowy: zwiększanie sprawności administracji publicznej w drodze wspierania współpracy prawnej i administracyjnej oraz współpracy między obywatelami, podmiotami społeczeństwa obywatelskiego i instytucjami). Wnioskodawcami uprawnionymi są: jednostki samorządu terytorialnego, ich stowarzyszenia i jednostki im podległe, właściciele, zarządcy i operatorzy obiektów kultury oraz obiektów i zespołów przyrody, stowarzyszenia gospodarcze, instytucje systemu oświaty, organizacje pozarządowe – fundacje i stowarzyszenia.

Program INTERREG Polska – Saksonia 2021-2027

Budżet: 60,27 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Obszar wsparcia w Polsce: 10 powiatów w zachodniej części województwa dolnośląskiego (w tym 9 powiatów podregionu jeleniogórskiego).

Celem programu jest pogłębienie współpracy dla przewyższania barier rozwojowych na pograniczu polsko-saksońskim. Wspierane są transgraniczne projekty, przyczyniające się do rozwiązania wspólnych kluczowych problemów i podejmujące wspólne wyzwania, jakie dotyczą rozwoju pogranicza polsko-saksońskiego, a które tylko przy udziale partnerów z obu państw członkowskich mogą zostać skutecznie i efektywnie rozwiązane. Jednym z celów programu powinno być lepsze wykorzystanie potencjału turystycznego obszaru. Wyzwaniem dla sektora jest większe wykorzystanie już istniejącej bazy noclegowej oraz uatrakcyjnienie i przyciągnięcie ruchu poza sezonami wakacyjnymi. Wiąże się to z rozwojem infrastruktury na potrzeby turystyki aktywnej oraz zwiększeniem oferty kulturalnej wraz z rozbudową infrastruktury towarzyszącej, także w regionach mniej uczęszczanych. Ważnymi aspektami są usieciowienie podmiotów turystycznych oraz promocja obszaru wsparcia jako atrakcyjnego regionu turystycznego. Będą również wspierane działania na rzecz zachowania, ochrony i rozwoju dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego (materialnego i niematerialnego) m.in. w sektorze turystyki (Priorytet 2: Pogranicze otwarte na edukację, kulturę i turystykę, cel szczegółowy 4.2: poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online; cel szczegółowy 4.6: wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych).

7.4. Dotacje z budżetu gminy na realizację prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych przyznawane są na podstawie Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 840, z 2023 r. poz. 951, 1688, 1904) oraz na podstawie *Uchwały nr L/514/2018 Rady Miasta Bolesławiec z dnia 27 czerwca 2018 r. o zmianie uchwały nr XLIX/499/2018 Rady Miasta Bolesławiec z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.*

Z budżetu Gminy Miejskiej Bolesławiec mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, zlokalizowanym na obszarze miasta Bolesławiec, jeżeli:

- 1) obiekt znajduje się w złym stanie technicznym;
- 2) obiekt posiada istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe dla miasta Bolesławiec.

Celem dotacji jest wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli lub posiadaczy zabytków dla zapewnienia ochrony i konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej, ze szczególnym uwzględnieniem elewacji, z uwagi na ich szczególne znaczenie w kreowaniu wizerunku miasta.

7.5. Ulgi podatkowe

Formą pomocy finansowej dla właścicieli obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków jest system ulg podatkowych:

- na podstawie art. 4, ust. 1, pkt 9, lit. c i d *Ustawy o podatku od spadków i darowizn* (Dz.U. 2024 poz. 596) zwolnione od podatku jest nabycie spadku zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli nabywca jest zaliczany do I lub II grupy spadkowej oraz gdy zabezpiecza je i konserwuje zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zwolnienie od podatku przysługuje też w przypadku nabycia spadku zabytków ruchomych i kolekcji wpisanych do rejestru zabytków,
- na podstawie art. 7, ust. 1, pkt 6 *Ustawy o podatkach i opłatach lokalnych* (Dz.U. 2023 poz. 70) zwolnione z podatku od nieruchomości są grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

8. MONITORING GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024-2027

Zgodnie z zapisami ustawowymi Prezydent Miasta ma obowiązek sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji *Gminnego programu opieki nad zabytkami*. Sprawozdanie to ma być przedstawiane Radzie Miasta.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

Dla potrzeb dokonania oceny stopnia realizacji gminnych programów opieki nad zabytkami niezbędne jest prowadzenie monitoringu działań podejmowanych dla realizacji poszczególnych celów określonych w niniejszym *Programie*:

- sprawozdanie z wykonania zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania *Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Bolesławiec 2024-2027* - m.in. zadań wprowadzonych do WPF,
- ocena efektywności działań na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz związanych z opieką nad zabytkami w uwzględnionych w niniejszym *Programie* działaniach ciągłych, wykraczających poza czteroletni okres obowiązywania niniejszego *Programu*,
- realizacja zadań inwestycyjnych uzależniona będzie w szczególności od przyjmowanych przez Radę Miasta uchwał budżetowych oraz uzyskanych środków zewnętrznych.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

TABELA 1

Rejestr zabytków województwa dolnośląskiego. Wykaz zabytków nieruchomych. Miasto Bolesławiec.

L.p.	L.p. wg WUOZ we Wrocławiu	obiekt	adres	nr	rodzaj obiektu	rejestr zabytków	data
1.	1	miasto			obszar	A/1819/354	1956.11.25
2.	2	zespół miejskich murów obronnych			zespół	A/5485/598	1959.08.25
3.	3	mury obronne			mur	A/5485/598	1959.08.25
4.	4	baszta w zespole miejskich murów obronnych	Chopina		baszta	A/5485/598	1959.08.25
5.	5	baszta w zespole miejskich murów obronnych	Grunwaldzka		baszta	A/5485/598	1959.08.25
6.	6	baszta w zespole miejskich murów obronnych	Kościelna		baszta	A/5485/598	1959.08.25
7.	7	baszta w zespole miejskich murów obronnych	Kubika		baszta	A/5485/598	1959.08.25
8.	8	baszta w zespole miejskich murów obronnych, d. Bolesławieckie Towarzystwo Fotograficzne	Kubika		baszta	A/5485/598	1959.08.25
9.	9	baszta w zespole miejskich murów obronnych, ob. Muzeum Ceramiki	Magistracka		baszta	A/5485/598	1959.08.25

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

10.	10	baszta w zespole miejskich murów obronnych	Mickiewicza	13	baszta	A/5485/598	1959.08.25
11.	11	baszta w zespole miejskich murów obronnych	przy pomniku Kutuzowa		baszta	A/5485/598	1959.08.25
12.	12	baszta w zespole miejskich murów obronnych	Zgorzelecka	52	baszta	A/5485/598	1959.08.25
13.	13	kaplica d. grobowa	przy murach miejskich		kaplica	A/5484/599	1959.08.25
14.	14	planty miejskie			park	1205/J	1995.04.24
15.	15	zespół kościelny			zespół		
16.	16	kościół d. ewangelicki z wolnostojącą wieżą pw. MB Nieustającej Pomocy	Pl. Zamkowy		kościół	234/A/1-2/03	2003.12.17
17.	17	pastorówka, ob. plebania	Pl. Zamkowy	2-3	plebania	1295	1965.05.11
18.	18	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja	Kościelna	1a	kościół	A/1982/86	1949.03.29
19.	19	d. szkoła parafialna, ob. dom mieszkalno-usługowy, „Caritas”	Kościelna	1-2	plebania	A/5853	2012.12.18
20.	20	dom mieszkalny ob. plebania	Kościelna	3	dom mieszkalny	A/5454/1289	1965.05.11
21.	21	kościół parafialny pw. MB Różańcowej	Ptasia / Ceramiczna		kościół	A/5479/798	1960.11.23
22.	22	cmentarz d. katolicki przy kościele parafialnym pw. MB Różańcowej	Ceramiczna		cmentarz	163/A/03	2003.06.17

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

23.	30	pawilon parkowy, ob. dom modlitwy kościoła Zielonoświątkowców	Tyrankiewiczów	1	pawilon parkowy	A/5805/961/J	1989.11.24
24.	31	d. zakład kąpielowy, ob. Miejskie Zakłady Kąpielowe	Zgorzelecka	52	publiczny	A/1303	2009.08.31
25.	32	budynek miejskiej sali koncertowej z restauracją „Odeon”, ob. budynek usługowo-handlowy	Kubika	1	publiczny	A/1079	2008.09.11
26.	33	d. dom klasztorny św. Józefa (Przytułek św. Józefa), ob. dom dziecka sióstr elżbietanek	Kubika	4	publiczny	1197/J	1995.04.25
27.	34	klasztor dominikanów, ob. Urząd Gminy	Teatralna	1a	klasztor	A/5679/654/J	1980.08.27
28.	207	willa, ob. MDK	Grunwaldzka	5	dom mieszkalny	A/1038	2007.12.20
29.	216	dom mieszkalny	Jeleniogórska	5	dom mieszkalny	A/5665/784/J	1982.06.08
30.	290	dom mieszkalny	Kościelna	9	dom mieszkalny	A/5453/1290	1965.05.11
31.	315	Dom mieszkalny, ob. Muzeum Ceramiki – Centrum Dawnych Technik Garncarskich	Kutuzowa	14	publiczny	A/5461/1256	1965.03.26
32.	431	zespół przemysłowy d. zakłady Włókiennicze „Concordia”, (przędzalnia i tkalnia bawełny), ob. Zakłady Włókiennicze „Saltex” z	Orla	3	zespół	A/5266/1-7	2011.06.24

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

		otoczeniem					
33.	432	budynek szwalni	Orla	3	przemysłowe	A/5266/1-8	2011.06.25
34.	433	budynek magazynowo-administracyjny i warsztat	Orla	3	przemysłowe	A/5266/1-8	2011.06.25
35.	434	budynek magazynowy I	Orla	3	przemysłowe	A/5266/1-8	2011.06.25
36.	435	budynek dziewiarni	Orla	3	przemysłowe	A/5266/1-8	2011.06.25
37.	436	budynek biurowy	Orla	3	administracyjny	A/5266/1-8	2011.06.25
38.	437	budynek magazynowy II z łącznikiem komunikacyjnym	Orla	3	przemysłowe	A/5266/1-8	2011.06.25
39.	438	brama wjazdowa z fragmentem ogrodzenia	Orla	3	brama	A/5266/1-8	2011.06.25
40.	506	dom mieszkalny	Rynek	6	dom mieszkalny	1994	1972.05.23
41.	508	dom mieszkalny z bramą przejazdową, tzw. Bramą Kutuzowa (Brama Piastowska)	Rynek	7a	dom mieszkalny	A/6130/1294	1965.05.11
42.	530	d. gospoda „Pod Złotym Aniołem”	Rynek	29	dom mieszkalny	1995	1972.05.23
43.	531	dom mieszkalny	Rynek	30	dom mieszkalny	1995	1972.05.23
44.	533	dom mieszkalny	Rynek	32	dom mieszkalny	A/5451/1292	1965.05.11

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

45.	536	d. gospoda „Pod Trzema Wieńcami”	Rynek	35	dom mieszkalny	A/5450/1293	1965.05.11
46.	537	dom mieszkalny	Rynek	35	dom mieszkalny	A/5450/1293	1965.05.11
47.	541	dom mieszkalny	Rynek	38	dom mieszkalny	1996	1972.05.23
48.	543	ratusz	Rynek	41	ratusz	A/5515/68	1949.03.29
49.	544	Królewskie Gimnazjum, ob. Sąd Rejonowy	Sądowa	1	publiczny	A/5554/1306/J	1997.07.07
50.	545	park przy d. gimnazjum	Sądowa		park	1206/J	1995.04.24
51.	658	willa podmiejska	Zgorzelecka	19	dom mieszkalny	82/A/02	2002.04.10
52.	661	d. pałac hrabiego Pücklera, ob. Muzeum Ceramiki	Zgorzelecka	28-29	pałac	A/6089	2018.08.08
53.	662	park przy d. pałacu Pücklera	Zgorzelecka, dz. 170/5 i zach. cz. dz. 171/2		park	A/6090	2018.06.18

TABELA 2

Rejestr zabytków województwa dolnośląskiego. Zestawienie zabytków ruchomych. Miasto Bolesławiec.

Lp.	Obiekt zabytkowy	Adres	Ilość obiektów w zespole	Numer i data decyzji o wpisie do rejestru zabytków
1	Wyposażenia kościoła Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja - zespół	ul. Kościelna 1a	129	55/B/01/1-129 z dn. 12.03.01
2	Sakramentarium w kościele Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja	ul. Kościelna 1a	1	B/1694 z dn. 22.03.2007

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

3	Wyposażenie kościoła Matki Bożej Różańcowej - zespół	ul. Ptasia / Ceramiczna	43	224/B/02/1-43 z dn. 18.12.02
4	Wyposażenie kościoła Matki Bożej Nieustającej Pomocy	Pl. Zamkowy 1	8	226/B/02/1-8 z dn. 20.12.2002.
5	Pomnik Kutuzowa	Planty miejskie przy ul. Kubika	1	B/1379/614/ JG z dn. 11.02.97

TABELA 3

Rejestr zabytków województwa dolnośląskiego. Wykaz zabytków archeologicznych. Miasto Bolesławiec.

Nr stanowiska	Nr na obszarze	Nr obszaru	Funkcje obiektu	Kultura	Chronologia	Materiał masowy	Materiał wyodrębniony
1	1	76-14	osada		późne średniowiecze, XIV-XVI w.		
1	1	76-14	osada	łużycka	epoka brązu		
1	1	76-14	osada		okres wpływów rzymskich		
1	1	76-14	osada		wczesne średniowiecze, VI-XIII w.		
1	1	76-14	grodzisko		weryfikacja po badaniach archeologicznych wg karty zabytku z 2015 r. - wczesne średniowiecze (2 poł. lub schyłek IX w. do końca X w.)	Fragmenty ceramiki, przedmioty metalowe, żużel, zabytki kamienne, polepa, kości zwierzęce	fragment prężnicy
2	2	76-14	osadnictwo miejskie		średniowiecze		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

3	2	76-15	śląd osadnictwa		okres wpływów rzymskich		moneta
4	4	76-14	cmentarzisko ciałopalne		epoka brązu okres III, okres halsztacki		
4	4	76-14	osada		wczesne średniowiecze		
5	5	76-14	cmentarzisko ciałopalne	łużycka	epoka brązu okres IV-V		
6	6	76-14	śląd osadnictwa		neolit		toporek kamienny
7	3	76-15	cmentarzisko ciałopalne	łużycka	epoka brązu okres V- okres halsztacki C	urny	
8	8	76-14	skarb		wczesne średniowiecze, XI w.		monety srebrne
9	9	76-14	osada (?)		średniowiecze		4 garnki, fragmenty tygli
10	10	76-14	grodzisko		wczesne średniowiecze, X w.		
10	10	76-14	osada		późne średniowiecze	6 fr. ceramiki	
11	11	76-14	śląd osadnictwa		późne średniowiecze, od XIV w.		
12	12	76-14	śląd osadnictwa		okres lateński wczesny		2 zapinki z żelaza i brązu
13	20	76-14	śląd osadnictwa		okres wpływów rzymskich		denar Gordian III (238-244)
14	27	76-14	osada		późne średniowiecze	4 fr. ceramiki	
15	30	76-14	osada		późne średniowiecze	4 fr. ceramiki	
16	31	76-14	osada		późne średniowiecze		
17	32	76-14	śląd osadnictwa		pradzieje	1 fr. ceramiki	
17	32	76-14	osada		późne średniowiecze	10 fr. ceramiki	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

18	26	76-14	śląd osadnictwa		pradzieje	1 fr. ceramiki	
18	26	76-14	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	18 fr. ceramiki	
19	4	76-15	śląd osadnictwa		epoka kamienia		
20	5	76-15	śląd osadnictwa		neolit		toporek kamienny
21	6	76-15	śląd osadnictwa		neolit		toporek kamienny
22	7	76-15	śląd osadnictwa		neolit		toporek kamienny
23	8	76-15	śląd osadnictwa		wczesna epoka brązu		2 siekiery z brązu
24	9	76-15	śląd osadnictwa		epoka brązu okres II/III		siekierka z piętą
25	10	76-15	cmentarzysko		epoka brązu	ceramika	grób
26	11	76-15	cmentarzysko (?)		okres halsztacki		naczynie
27	12	76-15	cmentarzysko		epoka brązu – okres halsztacki	ceramika	groby
28	13	76-15	śląd osadnictwa		epoka brązu – okres halsztacki	naczynia	
29	14	76-15	cmentarzysko	łużycka	nieokreślona	ceramika	
30	15	76-15	skarb (?)		okres wpływów rzymskich		denary rzymskie
31	16	76-15	osada		okres wpływów rzymskich		prześlik
32	17	76-15	śląd osadnictwa		okres wpływów rzymskich		grot włóczni
33	18	76-15	śląd osadnictwa		pradzieje		
34	19	76-15	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze		3 naczynia
35	20	76-15	osada		wczesne średniowiecze	ceramika	
36	21	76-15	osada		wczesne średniowiecze, VII w. (?)	ceramika	fragment kociołka brązowego
36	21	76-15	osada		wczesne średniowiecze, VIII-IX w.	ceramika	ostroga, okucie pasa
37	22	76-15	śląd osadnictwa		średniowiecze	ceramika	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

38	23	76-15	osada (?)		średniowiecze	ceramika	konstrukcje drewniane, fragment muru
39	24	76-15	kopalnia złota-szyby		wczesne średniowiecze, XII-XIII w.	szyby, hałdy	
40	25	76-15	krzyż pokutny		średniowiecze		
41	26	76-15	kopalnia złota		średniowiecze	szyby, hałdy, groble	
42	27	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	9 fr. ceramiki	
43	28	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	12 fr. ceramiki	
44	29	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	9 fr. ceramiki	
45	30	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	8 fr. ceramiki	
46	31	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	12 fr. ceramiki	
46	31	76-15	śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze, X-XII w.	1 fr. ceramiki	
47	32	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	8 fr. ceramiki	
48	33	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	10 fr. ceramiki	
49	34	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	9 fr. ceramiki	
50	35	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	9 fr. ceramiki	
51	36	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	8 fr. ceramiki	
52	37	76-15	śląd osadnictwa		pradzieje	1 fr. ceramiki	
52	37	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	8 fr. ceramiki	
53	38	76-15	osada	łużycka	epoka brązu okres V- okres halsztacki	6 fr. ceramiki	
54	39	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	10 fr. ceramiki	
55	40	76-15	osada	łużycka	epoka brązu okres V-	19 fr. ceramiki	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

					okres halsztacki		
56	41	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	9 fr. ceramiki	
57	42	76-15	osada		późne średniowiecze, XIV-XV w.	8 fr. ceramiki	
58	146	76-15	Osada, śląd osadnictwa śląd osadnictwa		epoka brązu późne średniowiecze okres nowożytny	Obiekty archeologiczne, nieliczne i silnie rozdrobione frag. ceramiki (49 frag. łącznie)- epoka brązu	7 frag. ceramiki- późne średniowiecze 8 frag. Ceramiki- okres nowożytny
59	147	76-15	Osada	kultura łużycka	epoka brązu – wczesna epoka żelaza	2 obiekty archeologiczne	6 frag. ceramiki
60	148	76-15	osada	kultura łużycka	epoka brązu	5 obiektów archeologicznych	29 frag. ceramiki, rozcieracz kamienny
61	149	76-15	śląd osadnictwa	kultura łużycka	epoka brązu		3 frag. ceramiki
62	150	76-15	śląd osadnictwa		okres nowożytny (po 1726 r.)		Moneta 3-krajcarowa Karola VI Habsburga z 1726 r.
63	1	77-14	kopalnia złota		wczesne średniowiecze, XII-XIII w.	szyby górnicze, urządzenia płuczkarskie, hałdy	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

Tabela 4

Wykaz zabytków nieruchomych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Bolesławiec

LP.	NR KARTY GEZ	OBIEKT	ADRES	NR	NR REJESTRU ZABYTKÓW	DATA WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW
1	1	zabytkowe układy urbanistyczne miasta ujęte w GEZ i układ strefa obserwacji archeologicznej				
2	2	ośrodek historyczny miasta	centrum miasta		A/1819/354	1956.11.25
3	3	mury obronne	centrum miasta		A/5485/598	1959.08.25
4	14	promenada miejska/planty miejskie	centrum miasta		A/5602/1205/J	1995.04.24
5	411	willa, ob. dom mieszkalny	Aleja Partyzantów	1		
6	412	willa, ob. dom mieszkalny	Aleja Partyzantów	2		
7	413	willa, ob. dom mieszkalny i gabinety lekarskie	Aleja Partyzantów	3		
8	39	dom mieszkalny w typie willi	Aleja Tysiąclecia	9		
9	40	dom mieszkalny	Aleja Tysiąclecia	10		
10	41	wielorodzinny dom mieszkalny	Aleja Tysiąclecia	15		
11	42	dom mieszkalny bliźniaczy	Aleja Tysiąclecia	17-19		
12	43	wielorodzinny dom mieszkalny	Aleja Tysiąclecia	18		
13	44	wielorodzinny dom mieszkalny	Aleja Tysiąclecia	20		
14	45	dom mieszkalny	Aleja Tysiąclecia	21		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

15	46	wielorodzinny dom mieszkalny	Aleja Tysiąclecia	22		
16	47	wielorodzinny dom mieszkalny	Aleja Tysiąclecia	24		
17	48	dom mieszkalny	Aleja Tysiąclecia	29		
18	49	fragmenty ogrodzenia wewnętrznego i zewnętrznego z bramami i furtami	Aleja Tysiąclecia	30		
19	50	pawilon dla kobiet, obecnie oddział opiekuńczo-leczniczy oraz świetlica (budynek nr 2)	Aleja Tysiąclecia	30		
20	52	pawilon dla kobiet, ob. bud. administracyjno- biurowy i siedziba dyrekcji zakładu (budynek nr 15)	Aleja Tysiąclecia	30		
21	53	kaplica szpitalna	Aleja Tysiąclecia	30		
22	54	pawilon dla mężczyzn, ob. wielorodzinny budynek mieszkalny pracowników szpitala (dawny pawilon nr 1)	Aleja Tysiąclecia	32a,32b,32c,3 2E		
23	55	pawilon dla mężczyzn, ob. środowiskowy dom pomocy społecznej, schronisko dla osób bezdomnych i siedziba biura zarządu rejonowego PCK (dawny pawilon nr 2)	Aleja Tysiąclecia	32d		
24	56	pawilon dla mężczyzn, obecnie oddział psychiatryczny i kuchnia (budynek nr 3)	Aleja Tysiąclecia	30		
25	57	pawilon dla mężczyzn, obecnie oddział psychiatryczny dla dzieci i młodzieży (budynek nr 4)	Aleja Tysiąclecia	30		
26	58	pawilon dla mężczyzn, obecnie oddziały: opiekuńczo-leczniczy oraz rehabilitacji i psychiatrii sądowej (budynek nr 5)	Aleja Tysiąclecia	30		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

27	59	pawilon dla kobiet, obecnie oddział pobytu dziennego i laboratorium (budynek nr 6)	Aleja Tysiąclecia	30		
28	60	pawilon dla kobiet, obecnie siedziba oddziału leczenia uzależnień i gabinetów specjalistycznych (budynek nr 7)	Aleja Tysiąclecia	30		
29	61	pawilon dla mężczyzn, obecnie oddział psychiatryczny oraz oddział psychiatryczny dla chorych somatycznie (budynek nr 8)	Aleja Tysiąclecia	30		
30	62	pawilon dla kobiet, obecnie siedziba poradni dla dzieci i młodzieży, leczenia uzależnień oraz punkt konsultacyjny (budynek nr 10)	Aleja Tysiąclecia	30		
31	63	budynek prosektorium, ob.. nieużytkowany	Aleja Tysiąclecia	30		
32	64	pawilon dla kobiet, ob. nieużytkowany (budynek nr 11)	Aleja Tysiąclecia	30		
33	65	dom mieszkalny w typie willi	Aleja Tysiąclecia	31		
34	66	budynek administracyjny młyna ob. Zespół Szkolno-Przedszkolny Oxpess	Aleja Tysiąclecia	48		
35	565	willa	Aleja Tysiąclecia	7		
36	566	kamienica czynszowa	Aleja Wojska Polskiego	8-10		
37	567	willa	Aleja Wojska Polskiego	9		
38	568	willa	Aleja Wojska Polskiego	11		
39	569	willa	Aleja Wojska Polskiego	12		
40	570	dom mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego	17		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

41	571	dom mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego	18		
42	573	willa	Aleja Wojska Polskiego	21		
43	575	willa	Aleja Wojska Polskiego	26		
44	576	willa	Aleja Wojska Polskiego	28		
45	577	dom mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego	30		
46	578	dom mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego	31		
47	579	dom mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego	32		
48	580	dom mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego	33		
49	581	dom mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego	35-37		
50	583	willa	Aleja Wojska Polskiego	40		
51	67	dom wielorodzinny	gen. W. Andersa	1		
52	68	dom wielorodzinny	gen. W. Andersa	2		
53	69	dom szeregowy	gen. W. Andersa	3-5-7-9		
54	70	dom szeregowy	gen. W. Andersa	4-6-8-10		
55	71	dom wielorodzinny	gen. W. Andersa	11		
56	72	dom wielorodzinny	gen. W. Andersa	12		
57	73	dom wielorodzinny	gen. W. Andersa	13-15		
58	74	dom wielorodzinny	gen. W. Andersa	14-16		
59	75	dom mieszkalny	Armii Krajowej	2		
60	76	dom mieszkalny	Armii Krajowej	3		
61	77	dom mieszkalny	Armii Krajowej	4		
62	78	dom wielorodzinny	Armii Krajowej	1		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

63	79	dom wielorodzinny	Armii Krajowej	3-5		
64	80	dom mieszkalny	Bankowa	3		
65	81	Królewski Sierociniec, szpital, ob. budynek mieszkalno-biurowy	Bankowa	4		
66	82	Królewski Sierociniec, tzw. Nowy dom, ob. wielorodzinny budynek mieszkalny	Bankowa	6-6a		
67	83	Królewski Sierociniec, tzw. Stary Dom, ob. Archiwum Państwowe we Wrocławiu Oddział w Bolesławcu	Bankowa	6b		
68	84	Królewski Sierociniec- jadalnia i kuchnia, ob.budynek mieszkalny	Bankowa	6c		
69	85	Królewski Sierociniec, Szkoła, ob. budynek biurowy	Bankowa	6d-e		
70	86	Powszechna szkoła katolicka (Katholische Volksschule), później siedziba Szkoły Podstawowej nr 5 im. Bohaterów II Armii Wojska Polskiego, ob. Powiatowy Zespół Placówek Specjalnych	Bankowa	8		
71	87	budynek mieszkalno- usługowy, ob. usługowy, z siedzibą Centrum Szkoleniowego Actigo	Bankowa	9		
72	88	sala gimnastyczna	Bankowa	10		
73	89	liceum żeńskie (Städtisches Lyzeum, Lyzeum), ob. Publiczna Szkoła Podstawowa i IV Publiczne Liceum Ogólnokształcące Zakonu Pijarów im. Ks.Stanisława Konarskiego	Bankowa	10		
74	90	Miejska i Powiatowa Kasa Oszczędności (Stadt- und Kreis Sparkasse), ob. siedziba banku Santander Bank Polska S.A.	Bankowa	12		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

75	91	sala gimnastyczna, ob. Sala sportowa Zespołu Szkół Elektronicznych	Bielska	13a		
76	92	dom mieszkalny	Bobrowa	13		
77	93	dom mieszkalny	Mikołaja Brody	2		
78	94	dom mieszkalny, ob. siedziba Lasów Państwowych Nadleśnictwa Bolesławiec	Mikołaja Brody	2a		
79	95	dom mieszkalny	Mikołaja Brody	7		
80	96	dom mieszkalny	Mikołaja Brody	8		
81	97	dom mieszkalny	Mikołaja Brody	9		
82	98	dom mieszkalny	Mikołaja Brody	11		
83	99	ewangelicka szkoła dla chłopców Evangelischeknabensc hule, ob. Szkoła Podstawowa nr 4 im. Jana Matejki	Mikołaja Brody	12		
84	100	dom mieszkalny	Mikołaja Brody	13		
85	101	siedziba loży masońskiej Pod Złotym Łańcuchem (Zum goldenen Kette), ob. Miejskie Przedszkole Publiczne nr 2 im. Marii Konopnickiej	Mikołaja Brody	17		
86	20	kościół parafialny pw. MB Różańcowej	Ceramiczna	1a	A/5479/798	1960.11.23
87	700	dwór, następnie miejska kuria majątkowa i dom dzierżawcy folwarku, ob. dom mieszkalny	Ceramiczna	15		
88	22	cmentarz przy kościele par. pw. MB Różańcowej	Ceramiczna		163/A/03	2003.06.17
89	102	budynek sądowy (Inquitoriat), ob. dom mieszkalny	F. Chopina	15		
90	103	dom mieszkalno- usługowy	F. Chopina	16		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

91	104	kino (siedziba kinematografu "Metropol"), później kino „Orzeł”, ob. Centrum Integracji Kulturalnej „Orzeł” (BOK-MCC)	F. Chopina	17-18		
92	4	baszta w zespole miejskich murów obronnych	F. Chopina		A/5485/598	1959.08.25
93	105	dworzec kolejowy	Bolesława Chrobrego	1a		
94	106	dom w typie willi	Bolesława Chrobrego	2		
95	107	dom w typie willi, ob. siedziba TBS Sp. z o.o. w Bolesławcu	Bolesława Chrobrego	3		
96	108	budynek mieszkalno- biurowy, ob.Prokuratura Rejonowa	Bolesława Chrobrego	5		
97	109	wozownia zakładów Lengersdorf, ob. garaże Prokuratury Rejonowej	Bolesława Chrobrego	5		
98	110	dom w typie willi, ob. budynek biurowy	Bolesława Chrobrego	11		
99	111	dwór, ob. dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	12		
100	112	dom wielorodzinny	Bolesława Chrobrego	16		
101	113	dom wielorodzinny	Bolesława Chrobrego	17		
102	114	dom wielorodzinny	Bolesława Chrobrego	19		
103	115	dom wielorodzinny	Bolesława Chrobrego	21		
104	116	dom wielorodzinny	Bolesława Chrobrego	22		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

105	117	dom wielorodzinny	Bolesława Chrobrego	23		
106	118	dom wielorodzinny	Bolesława Chrobrego	24		
107	119	dom wielorodzinny	Bolesława Chrobrego	26		
108	120	dom wielorodzinny	Bolesława Chrobrego	28		
109	121	budynek dworca kolei wąskotorowej tzw. „Mały Dworzec” lub „Dworzec Wschodni”, ob. dom mieszkalny	Bolesława Chrobrego	29		
110	122	wielorodzinny budynek mieszkalny	Ciesielska	1		
111	123	dom mieszkalno- usługowy	I. Daszyńskiego	1		
112	124	kamienica czynszowa, ob. budynek mieszkalny z pomieszczeniami biurowymi	I. Daszyńskiego	12		
113	125	kamienica czynszowa, ob. budynek mieszkalny z pomieszczeniami biurowymi	I. Daszyńskiego	13		
114	126	kamienica czynszowa z siedzibą Dresdner Bank, ob. dom z pomieszczeniami biurowymi	I. Daszyńskiego	16		
115	127	kamienica czynszowa z gospodą Berliner Keller, ob. Dom mieszkalno-usługowy	I. Daszyńskiego	17		
116	666	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	43		
117	667	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	44		
118	668	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	45		
119	669	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	46		
120	670	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	47		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

121	671	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	48		
122	672	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	49		
123	673	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	50		
124	674	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	51		
125	675	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	52		
126	676	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	53		
127	677	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	54		
128	678	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	55		
129	679	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	57		
130	680	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	59		
131	681	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	61		
132	682	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	63		
133	683	dom wielorodzinny	Dolne Młyny	65		
134	128	dom mieszkalny	M. Drzymały	1		
135	129	dom mieszkalny	M. Drzymały	6		
136	130	dom mieszkalny	M. Drzymały	7		
137	131	dom mieszkalny	M. Drzymały	8		
138	132	dom mieszkalny	M. Drzymały	9		
139	133	dom mieszkalny	Dzieci Wrześni	6		
140	134	dom mieszkalny	Dzieci Wrześni	7		
141	135	dom mieszkalny	Dzieci Wrześni	8		
142	136	dom mieszkalny	Dzieci Wrześni	9		
143	137	dom mieszkalny	Dzieci Wrześni	10		
144	138	dom mieszkalny	Garncarska	11		
145	139	dom mieszkalny	Garncarska	12		
146	140	dom mieszkalny	Garncarska	13		
147	141	dom mieszkalny	Garncarska	15		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

148	142	budynek przemysłowy, wykorzystywany jako młyn elektryczny	Garncarska	16		
149	148	budynek produkcyjno- magazynowy	Garncarska	17		
150	143	dom mieszkalny	Garncarska	18		
151	144	kamienica czynszowa	Garncarska	19		
152	145	kamienica czynszowa	Garncarska	20		
153	146	kamienica czynszowa	Garncarska	21		
154	147	kamienica czynszowa	Garncarska	22		
155	656	stacja transformatorowa	Garncarska	26		
156	27	cmentarz symultaniczny i cmentarz parafii ewangelickiej, ob. park imienia Obrońców Helu	Garncarska			
157	149	narożna kamienica czynszowa, mieszkalno-usługowa	Gdańska	1		
158	150	kamienica czynszowa	Gdańska	8		
159	151	kamienica czynszowa	Gdańska	9		
160	152	kamienica czynszowa	Gdańska	16		
161	153	fabryczny budynek mieszkalny dla pracowników tkalni Concordia	Gdańska	20		
162	154	fabryczny budynek mieszkalny dla pracowników tkalni Concordia	Gdańska	21		
163	155	dom mieszkalny czterorodzinny, w typie budynków osiedlowych	Gdańska	27		
164	156	dom prowadzącego kręgielnię (Keglerheim) połączony z kręgielnią, ob. dom mieszkalny	Gdańska	36		
165	157	kamienica czynszowa	Gdańska	39		
166	158	podmiejska kamienica czynszowa	Gdańska	40		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

167	159	kamienica czynszowa	Gdańska	42		
168	160	kamienica czynszowa	Gdańska	43		
169	161	dom mieszkalny	Gdańska	45		
170	162	kamienica czynszowa	Gdańska	46		
171	163	kamienica czynszowa	Gdańska	47		
172	164	kamienica czynszowa	Gdańska	48		
173	165	kamienica czynszowa	Gdańska	49		
174	166	dom mieszkalny	Gdańska	50		
175	167	kamienica czynszowa	Gdańska	53		
176	168	kamienica czynszowa	Gdańska	54		
177	169	kamienica czynszowa	Gdańska	58		
178	170	kamienica czynszowa	Gdańska	59		
179	171	kamienica czynszowa	Gdańska	60		
180	172	kamienica czynszowa	Gdańska	61		
181	173	kamienica czynszowa	Gdańska	62		
182	174	kamienica czynszowa	Gdańska	63		
183	175	kamienica czynszowa	Gdańska	64		
184	176	kamienica czynszowa	Gdańska	65		
185	177	kamienica czynszowa	Gdańska	66		
186	178	kamienica czynszowa, budynek mieszkalno-usługowy	Górne Młyny	2		
187	179	kamienica czynszowa	Górne Młyny	3		
188	180	kamienica czynszowa	Górne Młyny	4		
189	181	dom mieszkalny	Górników	1		
190	182	dom mieszkalny	Górników	4		
191	183	dom mieszkalny	Górników	5		
192	184	dom mieszkalny	Górników	6-7		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

193	185	dom mieszkalny, ob. siedziba Państwowego Inspektoratu Sanitarnego	Górników	8		
194	186	Ewangelicki dom wypoczynkowy (Evangelisches Erholungsheim) ob. budynek handlowo-usługowy	Grunwaldzka	4		
195	187	willa, ob. Młodzieżowy Dom Kultury im. S. Wyspiańskiego	Grunwaldzka	5	A/1038	20.12.2007
196	188	willa	Grunwaldzka	6		
197	189	willa, ob. budynek z pomieszczeniami biurowymi	Grunwaldzka	7		
198	5	baszta w zespole miejskich murów obronnych	Grunwaldzka		A/5485/598	1959.08.25
199	191	dom mieszkalny w typie willi	Hutnicza	5		
200	190	gmach główny szpitala (bud. „A”), ob. ZOZ „Szpital Św. Łukasza”	Jeleniogórska	4		
201	192	skrzydło boczne szpitala (część budynku „A”), ob. ZOZ „ Szpital Św. Łukasza”	Jeleniogórska	4		
202	195	dom mieszkalny w typie willi	Jeleniogórska	5	A/5665/784/J	1982.06.08
203	196	dom mieszkalny w typie willi	Jeleniogórska	6		
204	197	budynek hospicjum w typie willi, ob. budynek mieszkalny	Jeleniogórska	7		
205	198	dom mieszkalny w typie willi, ob. leśniczówka Leśnictwa Bolesławiec	Jeleniogórska	16		
206	199	dom mieszkalny w typie willi	Jeleniogórska	20		
207	21	cmentarz żydowski, ob. skwer	Jeleniogórska / Komuny Paryskiej			
208	200	dom mieszkalno- usługowy	Karpecka	5		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

209	201	Hotel Bahnhofs, ob. dom mieszkalno- usługowy	Kaszubska	1		
210	202	kamienica, ob. dom mieszkalny	Kaszubska	2		
211	203	kamienica, ob. dom mieszkalny z pomieszczeniami biurowymi	Kaszubska	3		
212	204	kamienica, ob. dom mieszkalny z pomieszczeniami biurowymi	Kaszubska	4		
213	205	poczta, ob. Urząd Pocztowy Bolesławiec	Kaszubska	5		
214	206	zajazd Zum Kynast, ob. budynek usługowy	Komuny Paryskiej	1		
215	207	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	4		
216	208	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	5		
217	209	dom mieszkalny, ob. Zespół Ogólnokształcących i Zawodowych im. H. Sucharskiego w Bolesławcu	Komuny Paryskiej	6		
218	210	dom mieszkalny, ob. Zespół Ogólnokształcących i Zawodowych im. H. Sucharskiego w Bolesławcu	Komuny Paryskiej	7		
219	211	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	8		
220	212	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	9		
221	213	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	10		
222	214	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	11		
223	215	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	12		
224	216	dom mieszkalno- usługowy	Komuny Paryskiej	13		
225	217	dom mieszkalny, ob. usługowy z przychodnią lekarską	Komuny Paryskiej	14		
226	218	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	15		
227	219	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	16		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

228	220	dom mieszkalno- usługowy	Komuny Paryskiej	17		
229	221	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	20		
230	222	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	21		
231	223	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	21a		
232	224	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	22		
233	225	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	23		
234	226	budynek usługowy	Komuny Paryskiej	24		
235	227	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	26		
236	228	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	27		
237	229	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	28-29		
238	230	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	30		
239	231	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	31-32		
240	232	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	33		
241	233	dom mieszkalny, ob. hotel Ambasada	Komuny Paryskiej	34		
242	234	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	35		
243	235	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	36		
244	236	dom mieszkalny	Komuny Paryskiej	37		
245	699	dom mieszkalny, oficyna	Komuny Paryskiej	38a		
246	237	dom mieszkalny, willa, ob. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Komuny Paryskiej	38		
247	238	dom mieszkalny, willa	Komuny Paryskiej	39		
248	239	dom mieszkalny	M. Konopnickiej	34		
249	240	dom mieszkalny	M. Konopnickiej	35		
250	241	dom mieszkalny	M. Konopnickiej	36		
251	242	dom mieszkalny	M. Konopnickiej	37		
252	243	dom mieszkalny	M. Konopnickiej	38		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

253	244	dom mieszkalny	M. Konopnickiej	39		
254	245	dom mieszkalny	M. Konopnickiej	40		
255	246	dom mieszkalny	M. Konopnickiej	41		
256	247	dom wielorodzinny	W. Korfantego	1		
257	248	dom mieszkalny	W. Korfantego	2		
258	249	dom mieszkalny	W. Korfantego	4-6		
259	250	dom mieszkalny	W. Korfantego	7		
260	251	dom mieszkalny	W. Korfantego	8		
261	252	dom wielorodzinny	B. Kosiby	1-2		
262	253	dom wielorodzinny	B. Kosiby	4a,4b,4c		
263	254	dom wielorodzinny	B. Kosiby	6a,6b,6c,6d		
264	255	dom wielorodzinny	B. Kosiby	8a,8b,8c,8d		
265	256	dom wielorodzinny	B. Kosiby	10		
266	257	dom wielorodzinny	B. Kosiby	12		
267	258	dom wielorodzinny	B. Kosiby	14		
268	259	dom wielorodzinny	B. Kosiby	13-15		
269	260	dom wielorodzinny	B. Kosiby	16		
270	261	dom wielorodzinny	B. Kosiby	17a-19		
271	262	zespół folwarczny Próg (Vorwerk Drüssel), ob. gospodarstwo rolne	B. Kosiby	37		
272	17	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja	Kościelna	1a	A/1982/86	1949.03.29
273	18	Szkoła parafialna, ob. Parafialny Zespół „Caritas” Parafialna Świetlica dla Dzieci i Młodzieży im. Jana Pawła II	Kościelna	1-2	A/5853	2012.12.18
274	19	plebania parafii rzymskokatolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Mikołaja	Kościelna	3	A/5454/1289	1965.05.11

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

275	263	dom mieszkalno- usługowy	Kościelna	4/5 ob.4		
276	264	dom mieszkalno- usługowy	Kościelna	4/5 ob.5		
277	265	dom mieszkalno- usługowy	Kościelna	6		
278	266	dom mieszkalno- usługowy	Kościelna	7/8 ob.7		
279	267	dom mieszkalno- usługowy	Kościelna	7/8 ob.8		
280	268	dom mieszkalno- usługowy	Kościelna	9		
281	269	dom mieszkalno- usługowy	Kościelna	10		
282	270	dom mieszkalno- usługowy	Kościelna	11		
283	271	dom mieszkalno- usługowy	Kościelna	12		
284	6	baszta w zespole miejskich murów obronnych	Kościelna		A/5485/598	1959.08.25
285	272	dom mieszkalny	T. Kościuszki	21		
286	273	dom mieszkalny	Królowej Jadwigi	2		
287	33	Établissement Odeon - budynek restauracji „Odeon” z salą koncertowo – balową (Concert u. Ball Établissement Odeon), ob. budynek usługowo-handlowy	B. Kubika	1	A/1079	2008.09.11
288	8	basteja w zewnętrznym obwodzie murów obronnych, ob. Bolesławieckie Towarzystwo Fotograficzne	B. Kubika	1a	A/5485/598	1959.08.25
289	274	dom mieszkalny	B. Kubika	2		
290	275	dom mieszkalny	B. Kubika	3		
291	34	dom klasztorny Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety zwany Przytułkiem św. Józefa, ob. Dom Dziecka pw.	B. Kubika	4-4a	1197/J	1995.04.25

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

		św. Józefa Zgromadzenia Sióstr Elżbietanek				
292	276	dom mieszkalny	B. Kubika	5		
293	277	dom mieszkalny	B. Kubika	6		
294	278	dom mieszkalny	B. Kubika	7-8		
295	279	dom mieszkalny	B. Kubika	9		
296	280	dom mieszkalny	B. Kubika	10		
297	281	dom mieszkalny	B. Kubika	11		
298	282	dom mieszkalny	B. Kubika	12		
299	283	dom mieszkalny	B. Kubika	13		
300	284	dom mieszkalny	B. Kubika	14/14a		
301	285	dom mieszkalno- usługowy, obecnie siedziba Usługowej Spółdzielni Inwalidów „Senior” Zakładu Pracy Chronionej	B. Kubika	16		
302	286	dom mieszkalny	B. Kubika	17		
303	287	dom mieszkalny, willa	B. Kubika	19		
304	288	dom mieszkalny, willa	B. Kubika	20		
305	289	dom mieszkalny	B. Kubika	21		
306	7	baszta w zespole miejskich murów obronnych	B. Kubika		A/5485/598	1959.08.25
307	11	baszta (fragment zewnętrznych murów obronnych)	B. Kubika /przy pomniku M. Kutuzowa		A/5485/598	1959.08.25
308	290	dom mieszkalno- usługowy	M. Kutuzowa	9		
309	291	dom mieszkalno- usługowy	M. Kutuzowa	10		
310	292	dom mieszkalno- usługowy	M. Kutuzowa	11		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

311	293	dom mieszkalny, ob. Muzeum Ceramiki - Centrum Dawnych Technik Garncarskich	M. Kutuzowa	14	A/5461/1256	05.12.2011
312	294	dom mieszkalno- usługowy	M. Kutuzowa	20		
313	295	willa	Kwiatowa	3		
314	296	podmiejski dom szlachecki	Leśna	1		
315	297	dom wielorodzinny	Leśna	4		
316	298	willa	Leśna	6		
317	299	willa, ob. dom wielorodzinny	Leśna	35		
318	300	dom mieszkalny	Leśna	37		
319	302	dom czterorodzinny	Lubańska	47		
320	303	dom czterorodzinny	Lubańska	51		
321	304	dom czterorodzinny	Lubańska	55		
322	305	dom czterorodzinny	Lubańska	57		
323	306	dom mieszkalny	Lubańska	58		
324	307	dom czterorodzinny	Lubańska	59		
325	308	dom mieszkalny	Lubańska	60		
326	309	dom czterorodzinny	Lubańska	61		
327	310	dom mieszkalny	Lubańska	62, 64		
328	311	dom czterorodzinny	Lubańska	63		
329	312	dom czterorodzinny	Lubańska	65		
330	313	dom wielorodzinny	Lubańska	66/68		
331	314	dom czterorodzinny	Lubańska	67		
332	315	dom czterorodzinny	Lubańska	69		
333	26	cmentarz wojenny żołnierzy radzieckich	Lubańska/pl. Świętego Krzyża			
334	29	cmentarz parafii katolickiej	Lubańska/pl. Świętego Krzyża			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

335	316	dom mieszkalny	Łasicka	22		
336	317	dom wielorodzinny	Łasicka	34/36		
337	318	dom wielorodzinny	Łasicka	42/44		
338	319	dom wielorodzinny	Łasicka	56/58		
339	320	dom mieszkalny	Władysława Łokietka	1		
340	321	kamienica czynszowa	Władysława Łokietka	2		
341	322	kamienica czynszowa	Władysława Łokietka	4		
342	323	dom mieszkalny	Władysława Łokietka	5		
343	324	dom mieszkalny	Władysława Łokietka	6		
344	325	dom mieszkalny	Władysława Łokietka	12		
345	9	baszta łupinowa przy zewnętrznym obwodzie murów obronnych	Magistracka, zbieg z Pl. Zamkowym		A/5485/598	1959.08.25
346	36	dom mieszkalno- usługowy	1 Maja	8/9 ob.8		
347	37	dom mieszkalno- usługowy	1 Maja	8/9 ob.9		
348	38	dom mieszkalny	1 Maja	11/12		
349	326	kamienica czynszowa	Mała	5		
350	327	dom mieszkalny	K. Marcinkowskiego	3		
351	328	dom w obrębie rzeźni	Masarska	1a		
352	331	budynek w układzie kalenicowym w d. zespole zabudowy zakładu włókienniczego Concordia	Mazowiecka	13a		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

353	332	budynek w układzie kalenicowym w d. zespole zabudowy zakładu włókienniczego Concordia	Mazowiecka	13b		
354	334	dom mieszkalny	K. Miarki	1		
355	335	dom mieszkalny	K. Miarki	2		
356	336	dom mieszkalny	K. Miarki	3		
357	337	willa, ob. przychodnia lekarska	K. Miarki	10		
358	338	dom mieszkalny	K. Miarki	11		
359	339	dom mieszkalny	K. Miarki	12		
360	340	dom mieszkalny	K. Miarki	13		
361	341	dom mieszkalny	K. Miarki	14		
362	342	dom mieszkalny	K. Miarki	15		
363	343	dom mieszkalny	K. Miarki	16		
364	344	dom mieszkalny	K. Miarki	17		
365	345	dom mieszkalny z oficyną	K. Miarki	18, 18b		
366	346	dom mieszkalno-gospodarczy	K. Miarki	19a		
367	347	dom mieszkalny	K. Miarki	22		
368	348	dom mieszkalny	K. Miarki	23		
369	349	dom mieszkalny	K. Miarki	24		
370	350	dom mieszkalny	K. Miarki	25		
371	351	dom mieszkalny	K. Miarki	26		
372	352	dom mieszkalny	K. Miarki	27		
373	353	dom mieszkalno- usługowy	A. Mickiewicza	1		
374	354	dom mieszkalno- usługowy	A. Mickiewicza	3		
375	355	dom mieszkalno- usługowy	A. Mickiewicza	4		
376	356	dom mieszkalno- usługowy	A. Mickiewicza	5		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

377	357	kamienica czynszowa	A. Mickiewicza	6		
378	358	pałac miejski Louisa Fernbacha, ob. budynek handlowo- biurowo-mieszkalny	A. Mickiewicza	6a		
379	359	budynek drukarni Fernbachów, ob. budynek handlowo- usługowy	A. Mickiewicza	6b		
380	360	budynek atelier fotograficznego i wydawnictwa Fernbachów, ob. budynek handlowo- usługowy	A. Mickiewicza	6c		
381	361	dom w typie kamienicy mieszczańskiej	A. Mickiewicza	7		
382	362	kamienica czynszowa	A. Mickiewicza	11		
383	363	kamienica czynszowa	A. Mickiewicza	12		
384	364	Muzeum Miejskie, ob. Muzeum Ceramiki	A. Mickiewicza	13		
385	10	baszta w zespole miejskich murów obronnych, ob. baszta w budynku Muzeum Ceramiki	A. Mickiewicza	13	A/5485/598	1959.08.25
386	365	budynek administracyjny zakładu kamieniarskiego	Modłowa	1		
387	366	willa	G. Narutowicza	30		
388	367	dom w typie budownictwa wernakularnego	G. Narutowicza	32		
389	368	dom mieszkalny	G. Narutowicza	34		
390	659	plebania ewangelicka, ob. dom mieszkalny	gen. Augusta Emila Fieldorfa "Nila"	2-2a		
391	660	dom mieszkalny	gen. Augusta Emila Fieldorfa "Nila"	4		
392	661	dom mieszkalny	gen. Augusta Emila Fieldorfa "Nila"	12		
393	662	dom mieszkalny	gen. Augusta Emila Fieldorfa "Nila"	14		
394	663	dom mieszkalny	gen. Augusta Emila Fieldorfa "Nila"	16		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

395	664	dom mieszkalny	gen. Augusta Emila Fieldorfa "Nila"	32		
396	665	cmentarz wojenny Armii Radzieckiej im. Michaiła Kutuzowa	gen. Augusta Emila Fieldorfa "Nila"			
397	369	dom mieszkalny	Obrońców Helu	2		
398	370	dom mieszkalny	Obrońców Helu	4		
399	371	dom mieszkalny	Obrońców Helu	6		
400	372	dom mieszkalny	Obrońców Helu	8, 8a,8b		
401	373	dom mieszkalny	Obrońców Westerplatte	1		
402	374	willa architekta lub budowniczego	Obrońców Westerplatte	2		
403	375	dom w typie budownictwa osiedlowego	Obrońców Westerplatte	3		
404	376	dom w typie budownictwa osiedlowego	Obrońców Westerplatte	4		
405	377	dom w typie budownictwa osiedlowego	Obrońców Westerplatte	6		
406	378	dom o willowym charakterze	Obrońców Westerplatte	9		
407	379	dom dwurodzinny	Obrońców Westerplatte	11, 13		
408	380	dom wielorodziny	Obrońców Westerplatte	15, 17		
409	381	dom mieszkalny	Obrońców Westerplatte	19, 21		
410	382	kamienica czynszowa	Ogrodowa	4		
411	383	dom mieszkalny, ob. budynek mieszkalno-usługowy	Ogrodowa	5		
412	384	kamienica czynszowa	Ogrodowa	6		
413	386	dom mieszkalny	S. Okrzei	4		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

414	391	dom wielorodzinny	S. Okrzei	30, 32		
415	392	dom mieszkalny, willa	M. Opitza	1		
416	393	dom mieszkalny ob. przychodnia lekarska	M. Opitza	3		
417	394	dom mieszkalny	M. Opitza	4		
418	395	dom mieszkalny	M. Opitza	5		
419	396	dom mieszkalny	M. Opitza	7		
420	397	dom mieszkalny	M. Opitza	8		
421	398	dom mieszkalny	M. Opitza	9		
422	399	dom mieszkalny	M. Opitza	10		
423	400	dom mieszkalny, willa	M. Opitza	11		
424	401	dom mieszkalny	M. Opitza	13		
425	402	dom mieszkalny	M. Opitza	14		
426	403	kaplica ewangelicka, sala modlitw kościoła staroluterańskiego, ob. siedziba Cechu Rzemiosł Różnych i Małej Przedsiębiorczości	M. Opitza	15		
427	404	dom mieszkalny	M. Opitza	16		
428	405	dom mieszkalny	M. Opitza	17		
429	406	dom mieszkalny	M. Opitza	18		
430	407	dom mieszkalny	M. Opitza	19		
431	408	dom mieszkalny	M. Opitza	20		
432	409	dom mieszkalny	M. Opitza	21		
433	410	zespół budowlany przędzalni zakładów włókienniczych „Concordia”, ob. Zakład Produkcji Tekstyliów „Saltex” Sp. z .o.o	Orla	3	A/5266/1-7	2011.06.24

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

434	684	budynek szwalni/przędzalni zakładów włókienniczych „Concordia” (nr 1), ob. główny budynek produkcyjny zakładu produkcji tekstyliów „Saltex” sp. z o. o.	Orla	3	A/5266/1-7	24.06.2011
435	685	budynek magazynowo- administracyjny oraz warsztat zakładów włókienniczych „Concordia”, obecnie budynek produkcyjno-magazynowy na terenie Zakładu Produkcji Tekstyliów „Saltex” Sp. z o. o.	Orla	3	A/5266/1-7	24.06.2011
436	686	budynek magazynowy (I) zakładów włókienniczych Concordia, ob. magazyn na terenie zakładu produkcji tekstyliów „Saltex” Sp. z o. o.	Orla	3	A/5266/1-7	24.06.2011
437	687	budynek produkcyjny zakładów włókienniczych „Concordia”, później dziewiarnia zakładu produkcji tekstyliów „Saltex” Sp. z o. o.	Orla	3	A/5266/1-7	24.06.2011
438	688	budynek magazynu zakładów włókienniczych „Concordia”, ob. budynek biurowy na terenie zakładu produkcji tekstyliów „Saltex” Sp. z o. o.	Orla	3	A/5266/1-7	24.06.2011
439	689	budynek magazynowy (II) zakładów włókienniczych „Concordia” z łącznikiem, ob. magazyn na terenie zakładu produkcji tekstyliów „Saltex” Sp. z o. o.	Orla	3	A/5266/1-7	24.06.2011
440	690	brama wjazdowa zakładów włókienniczych „Concordia” z furtami i fragmentem ogrodzenia, ob. na terenie zakładu produkcji tekstyliów „Saltex” Sp. z o. o.	Orla	3	A/5266/1-7	24.06.2011
441	414	dom mieszkalny	Piaskowa	1		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

442	415	dom mieszkalny	Piaskowa	2, 3		
443	416	dom mieszkalny	Piaskowa	7		
444	417	kamienica czynszowa	Piaskowa	9		
445	418	kamienica czynszowa	Piaskowa	10		
446	420	dom mieszkalny, ob. OPUS Centrum Edukacyjne i Języków Obcych	Piaskowa	19		
447	421	wielorodzinny dom mieszkalny	Piastów	16		
448	422	jednorodzinny dom mieszkalny	Piastów	20		
449	51	pawilon dla kobiet, ob. dom wielorodzinny	Piastów	33a		
450	423	budynek Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych Prowincji Śląskiej, ob. wielorodzinny dom mieszkalny	Piastów	35		
451	424	budynek Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych Prowincji Śląskiej, ob. dwurodzinny dom mieszkalny	Piastów	37		
452	425	budynek Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych Prowincji Śląskiej, ob. dwurodzinny dom mieszkalny	Piastów	39		
453	426	cmentarz szpitala psychiatrycznego, ob. park leśny	Piastów			
454	427	dom wielorodzinny	Plac Pokoju	1-2-3		
455	428	dom wielorodzinny	Plac Pokoju	4-5-6		
456	429	dom wielorodzinny	Plac Pokoju	7-8-9		
457	430	dom wielorodzinny	Plac Pokoju	10-11-12		
458	431	dom mieszkalny	Plac Zamkowy	1		
459	13	kaplica pw. św. Marii de Mattias	Plac Zamkowy		A/5484/599	1959.08.25
460	15	kościół parafialny pw. MB Nieustającej Pomocy	Plac Zamkowy	1b	234/A/1-2/03	2003.12.17

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

461	16	pastorówka przy kościele ewangelickim ob. plebania parafii rzymskokatolickiej pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy oraz pomieszczenia handlowe	Plac Zamkowy	2-3	1295	1965.05.11
462	432	dom mieszkalny	E. Plater	1-2		
463	433	dom mieszkalny	E. Plater	3-4		
464	434	dom mieszkalny	E. Plater	5-6		
465	435	dom mieszkalny	E. Plater	7-8		
466	436	kamienica, ob. dom mieszkalny	Polna	2		
467	437	kamienica, ob. dom mieszkalny	Polna	2a		
468	438	kamienica, ob. dom mieszkalny	Polna	2b		
469	439	dom mieszkalny	Polna	9		
470	441	dom mieszkalny	Polna	16		
471	442	dom mieszkalny	Polna	17		
472	443	kamienica czynszowa	Polna	17a		
473	444	dom mieszkalny	Polna	18		
474	445	budynek mieszkalno- administracyjny zakładu ceramicznego, ob. dom mieszkalny	Polna	19		
475	446	kamienica czynszowa	Polna	20		
476	447	kamienica czynszowa	Polna	20a		
477	448	dom mieszkalny	Pomorska	1		
478	449	dom mieszkalny	Pomorska	2		
479	450	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	1/2 ob.1		
480	451	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	1/2 ob. 2		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

481	452	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	3		
482	453	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	4		
483	454	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	5		
484	455	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	6/7 ob. 6		
485	456	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	6/7 ob. 7		
486	457	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	8/9 ob. 8		
487	458	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	8/9 ob. 9		
488	459	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	10/11 ob. 10		
489	460	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	10/11 ob. 11		
490	461	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	12/13		
491	462	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	14/15 ob. 14		
492	463	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	14/15 ob. 15		
493	464	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	16/18 ob. 16		
494	465	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	16/18 ob. 18		
495	466	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	32		
496	467	dom mieszkalno- usługowy	B. Prusa	33		
497	468	dom mieszkalno- usługowy	Ptasia	1		
498	469	dom mieszkalno- usługowy	Ptasia	2		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

499	23	nowy cmentarz dawnej parafii ewangelickiej w Bolesławicach, ob. skwer	Ptasia/Narcyzów/ Różana/ Stokrotek			
500	28	cmentarz dawnej parafii ewangelickiej w Bolesławicach	Ptasia/Irysów			
501	471	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	1/2 ob. 1		
502	472	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	1/2 ob. 2		
503	473	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	3		
504	474	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	4		
505	475	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	5		
506	476	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	6	A/5396/1994	26.08.2009
507	477	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	7		
508	478	dom bramny (Brama Kutuzowa, Brama Piastowska)	Rynek	6	A/6130/1204	21.02.2019
509	479	dom mieszkalno-usługowy	Rynek	8		
510	480	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	9/10 ob. 9		
511	481	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	9/10 ob. 10		
512	482	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	11/12 ob. 11		
513	483	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	11/12 ob. 12		
514	484	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	13/14 ob. 13		
515	485	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	13/14 ob. 14		
516	486	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	15/16 ob. 15		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

517	487	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	15/16 ob. 16		
518	488	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	17/18 ob. 17		
519	489	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	17/18 ob. 18		
520	490	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	19/21 ob. 19		
521	491	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	19/21 ob. 20		
522	492	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	19/21 ob. 21		
523	493	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	22/23 ob. 22		
524	494	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	22/23 ob. 23		
525	495	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	24/25		
526	497	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	26		
527	498	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	27		
528	499	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	28	A/799	28.06.2006
529	500	gospoda „Pod Złotym Aniołem”, ob. Dom mieszkalno - usługowy	Rynek	29/30 ob. 29	A/5395/1995	10.10.2011
530	501	dom mieszkalny ze sklepem, ob. dom mieszkalno - usługowy	Rynek	29/30 ob. 30		
531	502	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	31/32 ob. 31		
532	503	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	31/32 ob. 32	A/5451/1292	02.12.2011
533	504	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	33/34 ob. 33		
534	505	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	33/34 ob. 34		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

535	506	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	35 ob. 1	A/5450/1293	02.12.2011
536	507	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	35 ob. 2		
537	508	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	36		
538	509	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	37 ob. 1		
539	510	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	37 ob. 2		
540	511	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	38 ob. 1	1996	1972.05.23
541	512	dom mieszkalno- usługowy	Rynek	38 ob. 2		
542	513	ratusz	Rynek	41	A/5515/68	09.12.2011
543	514	Królewskie Gimnazjum ewangelickie, następnie sąd i urząd katastralny, ob. siedziba Sądu i Prokuratury Rejonowej w Bolesławcu	Sądowa	1	A/5554/1306/J	1997.07.07
544	515	park przy Królewskim Gimnazjum ewangelickim ob. siedzibie Sądu i Prokuratury Rejonowej w Bolesławcu	Sądowa		1206/J	1995.04.24
545	516	dom mieszkalny, ob. mieszkalno-biurowo-usługowy	Sądowa	7		
546	517	dom mieszkalno-usługowy	Sierpnia' 80	1-2		
547	518	dom, ob. budynek usługowy	Sierpnia' 80	14		
548	519	dom mieszkalno- usługowy	Sierpnia' 80	15		
549	520	Miejska i Powiatowa Kasa Oszczędności, ob. Smartbox24	Sierpnia' 80	16		
550	521	willa	P. Skargi	2		
551	523	dom mieszkalny	Spokojna	7		
552	524	dom mieszkalny	Spokojna	10		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

553	691	budynek administracyjny gazowni, ob. siedziba Miejskiego Zakładu Gospodarki Komunalnej	S. Staszica	6		
554	692	budynek pomocniczy gazowni – aparatornia, ob. budynek biurowy i magazyn	S. Staszica	8		
555	657	stacja transformatorowa	róg ul. S. Staszica/W. Wróblewskiego			
556	525	dom mieszkalny	Ślusarska	1b-1c		
557	194	kaplica pogrzebowa, kostnica i prosekorium	Ślusarska			
558	24	nowy cmentarz ewangelicki, ob. cmentarz komunalny	Śluzowa			
559	25	kaplica pogrzebowa na cmentarzu ewangelicki, ob. cmentarzu komunalnym	Śluzowa	10		
560	526	Teatr Miejski, ob. Teatr Stary (Młodzieżowy Dom Kultury im. Stanisława Wyspiańskiego w Bolesławcu)	Teatralna	1	A/1042	2008.01.31
561	35	budynek klasztorny Dominikanów, ob. Urząd Gminy Bolesławiec	Teatralna	1a	A/5679/654/J	1980.08.27
562	527	domy mieszkalne	Teatralna	2-3		
563	31	budynek przy strzelnicy, obecnie Kościół Zielonoświątkowy „Dobra Nowina”	H. i W. Tyrankiewiczów	1	A/5805/961/J	1989.11.24
564	528	Królewska Zawodowa Szkoła Ceramiczna, ob. Zespół Szkół Elektronicznych im. Ignacego Domeyki	H. i W. Tyrankiewiczów	2		
565	529	dom mieszkalny	H. i W. Tyrankiewiczów	4-5		
566	530	dom mieszkalny	H. i W. Tyrankiewiczów	6		
567	531	dom mieszkalny	H. i W. Tyrankiewiczów	7		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

568	532	Królewski Sierociniec- budynek szkolny, ob. I Liceum Ogólnokształcące, Powiatowe Centrum Edukacji i Kształcenia Kadr, Biblioteka Pedagogiczna	H. i W. Tyrankiewiczów	11		
569	533	dom mieszkalny	Warszawska	1		
570	534	dom mieszkalny	Warszawska	5		
571	535	kamienica czynszowa	Warszawska	6		
572	536	kamienica czynszowa	Warszawska	11		
573	537	kamienica czynszowa	Warszawska	12		
574	538	dom mieszkalny	Warszawska	17		
575	539	kamienica czynszowa	Warszawska	18		
576	540	dom mieszkalny	Warszawska	19		
577	541	kamienica czynszowa	Warszawska	20		
578	542	kamienica czynszowa	Warszawska	21		
579	543	dom mieszkalny	Warszawska	22-23		
580	544	dom mieszkalny	Wesoła	8		
581	545	dom mieszkalny	Widok	1		
582	658	dom mieszkalny	Widok	1a		
583	546	dom mieszkalny	Widok	4		
584	547	dom mieszkalny	Widok	5		
585	548	dom mieszkalny	Widok	6		
586	549	szkoła katolicka, ob. przedszkole Baśniowy Widok	Widok	10		
587	550	dom mieszkalny	Widok	12		
588	551	dom mieszkalny	Widok	14		
589	552	willa	Willowa	1		
590	553	willa	Willowa	3		
591	554	willa	Willowa	4		
592	555	willa	Willowa	5		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

593	556	willa	Willowa	7		
594	557	dom mieszkalny	Willowa	11		
595	558	willa	Willowa	13		
596	559	willa	Willowa	15		
597	560	willa	Willowa	17		
598	561	willa	Willowa	19		
599	562	willa	Willowa	30		
600	563	willa	Willowa	36		
601	564	willa	Willowa	44		
602	587	dom mieszkalny	J. Wybickiego	1		
603	588	dom mieszkalny	J. Wybickiego	2		
604	589	dom mieszkalny	J. Wybickiego	3		
605	590	dom mieszkalny	J. Wybickiego	4		
606	591	dom mieszkalny	J. Wybickiego	5		
607	592	dom mieszkalny	J. Wybickiego	9		
608	593	dom mieszkalny	J. Wybickiego	10		
609	594	dom mieszkalny	J. Wybickiego	11		
610	595	dom mieszkalny	J. Wybickiego	12		
611	596	dom mieszkalny	J. Wybickiego	14		
612	597	dom mieszkalny	J. Wybickiego	15		
613	598	dom mieszkalny	J. Wybickiego	16		
614	599	dom mieszkalno- gospodarczy	Zabobrze	3		
615	600	dom mieszkalny	Zabobrze	8		
616	601	dom mieszkalny	Zabobrze	17		
617	602	dom mieszkalny	Zabobrze	18		
618	603	willa	Zabobrze	21		
619	604	willa	Zabobrze	27		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

620	605	dom mieszkalny	Zabobrze	28		
621	606	willa	Zabobrze	95		
622	607	willa	Zabobrze	97		
623	608	dom mieszkalno- gospodarczy	Zabobrze	104- 104a		
624	609	dom mieszkalny	Zabobrze	105- 107		
625	610	dom z przybudówką	Zabobrze	121		
626	611	dom mieszkalno- gospodarczy	Zabobrze	144		
627	612	Przytułek dla chorych i ubogich (Katholische Vereinhaus), ob.budynek mieszkalno- usługowy	Zacisze	1	A/5453/1290	02.12.2011
628	613	dom mieszkalny	Zagłoby	1		
629	614	dom mieszkalny	Zagłoby	2		
630	615	dom mieszkalny	Zagłoby	3-5		
631	616	dom mieszkalny	Zagłoby	4		
632	617	sala gimnastyczna	Zgorzelecka	1		
633	618	dom mieszkalny, ob. mieszkalno-usługowy	Zgorzelecka	3		
634	619	dom mieszkalny, ob. mieszkalno-usługowy	Zgorzelecka	4		
635	620	dom mieszkalny, ob. mieszkalno-usługowy	Zgorzelecka	5		
636	621	dom mieszkalny, ob. mieszkalno-usługowy	Zgorzelecka	6		
637	622	dom mieszkalny, ob. mieszkalno-usługowy	Zgorzelecka	8		
638	623	dom mieszkalny, ob. mieszkalno-usługowy	Zgorzelecka	9		
639	624	dom mieszkalny, ob. mieszkalno-usługowy	Zgorzelecka	10		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

640	625	Dom Ludowy (Volkshaus), ob. Zespół Szkół Handlowych i Usługowych, im. Jana Kochanowskiego	Zgorzelecka	18		
641	626	willa podmiejska	Zgorzelecka	19	82/A/02	2002.04.10
642	627	dom mieszkalny	Zgorzelecka	22		
643	628	klasztor i szpital zakonu krzyżowców z czerwoną gwiazdą, szpital miejski Św. Kwiryna, ob. Zgromadzenie Sióstr Adoraterek Krwi Chrystusa oraz Centrum Duchowości im. Św. Marii de Mattias Sióstr Adoraterek Krwi Chrystusa	Zgorzelecka	27		
644	629	pałac podmiejski, ob. Muzeum Ceramiki w Bolesławcu	Zgorzelecka	28/29	A/6089	2018.08.08
645	694	park przy pałacu Pücklera	Zgorzelecka (dz. 170/5, obr.0004)		A/6090	2018.06.18
646	630	dom mieszkalny	Zgorzelecka	31		
647	631	kamienica murowana	Zgorzelecka	32		
648	632	kamienica murowana	Zgorzelecka	33		
649	633	kamienica murowana	Zgorzelecka	34		
650	635	dom, ob. budynek mieszkalno-usługowy	Zgorzelecka	46		
651	636	dom, ob. budynek mieszkalno-usługowy	Zgorzelecka	47		
652	637	dom, ob. budynek mieszkalno-usługowy	Zgorzelecka	50		
653	32	zakład kąpielowy, następnie Miejskie Zakłady Kąpielowe, obecnie Termy Bolesławiec	Zgorzelecka	52	A/1303	2009.08.31
654	12	baszta w zespole miejskich murów obronnych, ob. baszta w budynku Term Bolesławiec	Zgorzelecka	52	A/5485/598	1959.08.25
655	638	dom mieszkalny	Zwycięstwa	4		
656	639	dom mieszkalny	Zwycięstwa	7		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BOLESŁAWIEC 2024 - 2027

657	640	willa	Zwycięstwa	8		
658	641	dom mieszkalny	Zwycięstwa	21		
659	30	budynek łoży Jana (Johannesloge) przy strzelnicy, następnie pawilon parkowy ob. hospicjum domowe dla dorosłych „CURATUM” sp. z o.o.	Zygmunta Augusta	29		
660	646	dom mieszkalny	S. Żeromskiego	10		
661	647	dom mieszkalny	S. Żeromskiego	13-15- 17-19		
662	649	dom mieszkalny	S. Żeromskiego	18-20		
663	650	dom mieszkalny	S. Żeromskiego	29		
664	651	kamienica, ob. dom mieszkalny	F. Żwirki i S. Wigury	2		
665	652	kamienica, ob. dom mieszkalny	F. Żwirki i S. Wigury	4		
666	653	kamienica, ob. dom mieszkalny	F. Żwirki i S. Wigury	6		
667	654	most kolejowy nad rzeką Bóbr	zachodnia część miasta, w ciągu linii kolejowej e30			
668	655	wieża widokowa Jenny	wschodnia część miasta, dz. nr 296 obr.0014			

ZAŁĄCZNIK GRAFICZNY
DO GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA BOLESŁAWIEC 2024-2027

